

FLR

FØROYSKT LÓGAR RIT
FAROESE LAW REVIEW

VOL. 9, NO. 2, DESEMBER 2020

Lóg á Fróðskaparsetrinum

Svanna Lützen

Altjóða sáttmálar í innlendis lóg

Brian Sjúrdarson

Løntur steðgur í arbeiðstíðini er ein rættur

Mirjam Joensen

Sjálvmorð í Føroyum eftir Norsku lóg: 1766 og 1841-43

Katrin Joensen

Serliga heimild arbeiðsgevarans at søkja upplýsingar um umsøkjara

Matthieu Ricci

How Faroese and New Caledonian autonomy call into question the Danish and French State unitary character

Føroyskt Lógarrít (Faroese Law Review) vol. 9, no. 2 (2020)

(c) 2020, Føroyskt Lógarrít and the respective authors. All rights reserved. No parts of this publication may be reproduced in any way without the prior written permission of the authors and the editors.

Vanligar ávísingar eru loyvdar. Vit mæla til á henda hátt: 9 FLR (2020) 2 ella 9 Føroyskt LR (2020) 2.

Ritstjóri: Bárður Atlason Ísheim

Usual citations are allowed. We recommend these modes: 9 Faroese LR (2020) 2 or 9 FLR (2020) 2.

Editor: Bárður Atlason Ísheim

Address: c/o Fróðskaparsetur Føroya, Jónas Broncksgøtu 25, FO-100, Faroe Islands.

No responsibility for loss to any person or body acting or refraining from acting as a result of any contents of this publication will be accepted.

ISSN 1601-0809

Printing: Føroyaprent

NORÐURLÉNDSKT UMHVØRVISMERKI
Svanamerktur prentlutur 541 705

Innihald / Contents

Oddagrein	5
Editorial	7
Lógin hjá Føroyskum Lógarríti	9
Svanna Lützen: Atjóða sáttmálar í innlendis lóg	11
Brian Sjúrdarson: Løntur steðgur í arbeiðstíðini er ein rættur	21
Miriam Joensen: Sjálmorð í Føroyum eftir Norsku Lóg: 1766 og 1841-43	29
Katrin Joensen: Serliga heimild arbeiðsgevarans at søkja upplýsingar um umsøkjara	43
Matthieu Ricci: How Faroese and New Caledonian autonomy call into question the Danish and French State unitary character	51

Oddagrein

Um nakrar vikur eru 20 ár liðin síðani Føroyskt lógarrít (FLR) varð útgivið á fyrsta sinni. Afturlítandi má ásannast, at nógv er avrikað. Bæði høvundar og ritstjórnir hava tikið tøk, og eftir liggur eitt megnar verk, ið nú liggur alment tøkt á heimasíðuni hjá Fróðskaparsetri Føroya.

Tey fyrstu árin varð ritið útgivið við jøvnum millumbili. Tilfarið hevur verið dygdargott, og fevnir sera breitt, eitt nú um ástøði, søguligar perspektiveringar, greiningar og viðgerðir av úrskurðum, lógum og altjóðarættarlígu støðu Føroya.

Í síðstu árin hava tíverri verið færri útgávur. Hetta er ikki uttan samband við missin av stovnarum av ritinum og á so mangan hátt undangongumannin innan føroyska lögfrøði, Kára á Rógvi, professara, ið bráðliga legði árátt inn á alt ov ungum árum. Hendan onnur útgávan fyri 2020 bendir tó á, at viðurskipti eru nakað í batningi.

Lögfrøðiumhvørvið í Føroyum er fakliga nógv ment hesi 20 árin: Fróðskaparsetur Føroya er eitt nú farið undir at bjóða bæði bachelor og master í lóg, og áhugin fyri útbúgvingunum tykist at vera stórur. Hetta speglast eisini aftur í lógarritinum, har bæði lesandi og lógkøn eru virkin, bæði í ritstjórnini og at skriva greinar.

Upprunaliga vónin hjá stovnarum og undangongufólkunum í FLR var serliga, at lesandi í størri mun skuldu luttaka í ritstjórnini. Nú góðir karmar eru bygdir her á landi, hava lesandi, bæði heima og úti, móguleika at á ein meira skipaðan hátt geva sítt íkast til at loysa lögfrøðiligar avbjóðingar, ið viðvíkja Føroyum. Í søguligum høpi hava lesandi mangan tikið stór og týðandi tøk føroyskum fróðskapari at frama.

Eitt av høvuðsendamálunum við lóg er at tryggja, at avgerðir verða tiknar á greiðum, skipaðum og upplýstum grundarlagi. *Lógin* skal sostatt vera fevnandi og til tíðir vera karmur fyri mótstríðandi pørtum. Semjusøkjan er sum heild krevjandi, eisini í tíð og orku, so partarnir hava skyldu til í góðari trúgv at virka fyri semju. Lógin eigur tiskil at byggja á eitt objektivt grundarlag, ið javnsetir allar partar.

Til tess at tryggja objektivitet og fakliga dygd, hevur FLR roynt eina nýggja

1 LLM í almennari altjóða lóg og MA í stjórn málafrøði og altjóða viðurskiptum frá University of Aberdeen.

javnlíkameting í hesari útgávuni. Ritstjórnarlimirnir hava rættlisið og mett um fakliga innihaldið í greinunum uttan at kenna navnið á høvundanum. Við hesum hátti verður miðjað ímóti at skapa eitt objektívt grundarlag fyri viðgerð av greinunum. Til næstu útgávuvarnar er ætlanin at savna ein lista við lesandi og lógkønum, ið hava áhuga fyri at hjálpa við at meta um, hvørt greinar eru nóg góðar til at útgeva í ritinum.

Greinarnar eftir Brian Sjørðarson, Svannu Lützen, Mirjam Joensen and Katrin Joensen vóru skrivaðar undir master útbúgvingini innan lóg á Fróðskaparsetri Føroya. Matthieu Ricci hevur skrivað ta fimtu greinina, sum tekur støði í master ritgerð hansara á Panthéon-Assas University í Fraklandi.

Editorial

In a few weeks we can celebrate that it has been 20 years since Faroese Law Review (FLR) was published for the first time. In retrospective it has to be acknowledged that a lot has been achieved. Both writers and editorships have produced important materials, and a monumental work is now available to the public on the University of the Faroe Island's webpage.

The first years FLR was published on a regular basis, the materials were of good quality and included a broad range of topics, i.e. theory, historical perspectives, analyses and discussions on cases, laws and the international status of the Faroe Islands.

In latter years there have unfortunately been few publications. This is not without connection to the loss of the founder and pioneer in the legal field, Prof. Kári á Rógvi, who suddenly died at a young age. This second publication in 2020 does however suggest that the field is improving.

The legal environment in the Faroe Islands has grown and matured extensively over the past 20 years: for instance the University of the Faroe Islands now offers both a bachelor's and master's degree in law, and there seems to be great interest in these degrees. This is amongst other things reflected in FLR, where both students and legal professionals are active, both in the editorship and in writing articles.

The founders and pioneers of FLR originally hoped that students to a greater extent would show interest in participating in FLR's editorship. Students, both home and abroad, now have the option to contribute in a more organized way to solve legal problems which are related to the Faroe Islands as a good foundation has been developed here in the country. In historical perspective, students have frequently made profoundly important contributions in respect to faroese academic knowledge.

Generally speaking, one of the main purposes of *law* is to ensure that decisions are made on a clear, organized and enlightened foundation. As such the *law* shall be inclusive, and at times has to be the framework for opposing actors. Conciliation is generally demanding, also in time and energy, so actors have a duty to seek conciliation and agreement in good faith. Therefore, the law must build on objective elements and all parties must be equal before the law.

In order to ensure a good professional level of quality and objectivity, this publication of FLR uses blind peer-reviewed of the articles. The members of the editorship have corrected and analysed the contents of the articles without knowledge of the author's identity. With this method the aim is to create an objective foundation for future publications. The plan is to collect a list of students and professionals who have interest in working with reviewing articles for future publications.

The essays by Brian Sjúrdarson, Svanna Lützen, Mirjam Joensen and Katrin Joensen were written as integral part of the Faroe Islands University Masters in Law programme. The fifth article builds on Matthieu Ricci's masters dissertation from the Panthéon-Assas University in France.

Lógin hjá Føroyskum Lógarriti

§ 1. Føroyskt Lógarrit (FLR) er óheft lögfrøðiligt tíðarrit.

§ 2. FLR skipar fyri at útgeva tilfar, ið lýsir og greinar mál av týðningi fyri føroyska lógarrøkið.

§ 3. FLR verður stýrt av eini ritstjórn, sum er hægsti myndugleiki.

§ 4. Ritstjórnin verður vald á hvørjum ári. Øll lóggætt og stjórnarkøn kunnu møta á fundi at velja ritstjórnina. Fráfarandi ritstjórnin skipar fyri valinum eftir vanligari mannagongd. Hesir limir skulu veljast:

- A. Ritstjórnin
- B. 5-9 lóggætt ella stjórnarkøn.
- C. Eitt umboð fyri lögfrøði – ella samfelagsdeildina á Fróðskaparsetrinum, sum er sjálvvalt og verður roknað sum partur partur av teim 6-10 ritstjórnarlimunum.

§ 5. Blaðið verður fíggað við stuðli frá almennum myndugleikum og privatum stuðlum. Eftir samráðingar við nevndu stuðlar ger ritstjórnin eina fíggarreglugerð at galda fyri umsitingina av øllum pengum og fæi hjá FLR. Verður felagið avtikið, skal allur peningur, ið felagið eigur, fara til Granskingargrunn Føroya.

Galdandi frá 9. juni 2005.

Aðalfundur var 9. desember 2020, har nýggj ritstjórn varð vald.

Í ritstjórnini sita:

- A. Bárður A. Ísheim
- B. Kristian Joensen
- B. Kári Durhuus
- B. Oda Strøm
- B. Magnus Ennistíg
- B. Eli Thorsteinsson
- B. Brian Sjúrdarson
- C. Bárður Larsen

Altjóða sáttmálar í innlendis lóg

Úrtak

Við støði í § 55 í stýrisskipanarlógini gjøgnumgongur greinin útvaldar altjóða sáttmálar, sum eru galdandi í Føroyum. Víst verður á, at inkorporering í ávísu førum er neyðug í mun til innihaldið í sáttmálunum. Serliga er hetta í tann mun, at sáttmálin gevur positivt rættindi til borgarar. Um § 55 í stýrisskipanarlógini verður tulkað eftir orðaljóðinum, tykist inkorporering við tilvísing at vera óneyðug. § 55 í stýrisskipanarlógini verður kortini í praksis ikki tulkað sambært orðaljóðinum. Hetta kann sigast, eitt nú við støði grundgevingunum fyri inkorporering av Hoyvíkssáttmálanum. Hinvegin tykist tað, sum man hevur valt at nýta somu mannagongdir sum grannalondini, tó uttan at taka støðu til, hvønn týðning § 55 í stýrisskipanarlógini hevur. Eingin dómalog er at finna á økinum, og kundi tað verið áhugavert at sæð hetta roynt í verki.

Abstract

With basis in § 55 in the Faroese Frame of Government the article discusses how selected international treaties affect domestic laws in the Faroe Islands, and in particular to what extent domestic laws are set aside in case they seem to violate international treaties. The article claims that § 55 in the Faroese Frame of Government seems to stipulate that the domestic legal system differs in neighboring countries in relation to international instruments which to a larger extent seem to be based on dualism. For the Faroe Islands this might entail that international instruments have a greater influence on domestic laws compared to Denmark for instance. However, by analysing concrete examples the article argues that § 55 in the Faroese Frame of Government is not practiced as a monistic rule, as the wording in the provision would imply.

1. Inngangur

Altjóða skyldur íkoma í tann mun, eitt land inngongur avtalar við annað land ella er partur av einum altjóða samstarvi. Føroyar eru í hesum høpi partur av fleiri sáttmálum. Eitt nú eru tvískattasáttmálar inngingnir, eins og Føroyar eru fevndar av bæði ST mannarættindasáttmálum og Evropeiska Mannarættindasáttmálanum. Tá tað kemur til handilsviðurskifti við úrheimin, eru eisini fleiri sáttmálar inngingnir. Hoyvíkssáttmálin skal millum annað fremja búskaparligu viðurskiftini millum Føroyar og Ísland.

¹ MA í lóg frá Fróðskaparsetri Føroya.

Sáttmálarnir eru ymiskir av innihaldi, umframt at summir eru settir í gildi við lóg, meðan aðrir eru inngingnir uttan at vera settir í gildi við lóg.

Í hesi grein verður komið inn á, hvønn týdning tað hevur at seta sáttmálar í gildi við lóg samanborið við eina støðu, har sáttmálin ikki er partur av føroyskari lóggávu, í mun til innihald. Hetta verður eisini sæð í ljósinum av § 55 í stýrisskipanarlógini, har ásett er, at løgtingslóg, ella partur av løgtingslóg, ikki hevur gildi, um hon gongur móti millumtjóðasáttmála.

2. Altjóða rættur og innlendis rættur

Sum útgangsstøði viðvíkir altjóða rættur samband millum lond, ímeðan innlendis rættur ásetur rættarstøðuna í landinum. Til tess at lýsa sambandið millum innlendis lóg og altjóða lóg, verður tað vanliga skilt ímillum hugtøkini *dualisma* og *monisma*.

Lond vera lýst at vera *monistisk*, tá altjóða lóg gerst partur av innlendis lóg uttan fremjan innlendis í hvørjum einstøkum føri, tá ein sáttmáli er settur í gildi, meðan lond verða lýst *dualistisk*, tá altjóða lóg ikki fær virknað innlendis, uttan at hon er framd í innlendis lóg. Bæði tá tað kemur til eina monistiska skipan og eina dualistiska skipan, krevst ein mekanisma, sum inkorporerer altjóða lóg. Hetta kann verða við eini generellari áseting ella konkret í hvørjum einstøkum føri.²

Hvørt eitt land hevur eina monistiska ella dualistiska skipan, byggir sostatt á tað, sum er antin er ásett í stjórnarskipan landsins, í lóggávu ella dómalóg. Um eitt nú ein áseting í grundlóg sigur, at altjóða sáttmálar hava virknað í innlendis lóg, tá landið hevur sett sáttmálan í gildi, er talan um eina monistiska skipan. Um ikki ein slík áseting er, men ein altjóða sáttmáli skal fremjast í innlendis lóg í hvørjum einstøkum føri, er talan um eina dualistiska skipan.³

Tann danska grundlógin hevur onga generella áseting um sjálvvirkandi inkorporering vísandi til § 19, stk. 1, í grundlógini,⁴ eins og hini Norðanlondini heldur ikki hava sjálvvirkandi inkorporering.

Verður hugt at tí føroysku stýrisskipanarlógini,⁵ er áseting í § 55, sum ástøðiliga kann benda á eina monistiska skipan í Føroyum. Tó er ivasamt, um ásetingin er ætlað sum ein sjálvvirkandi inkorporering av altjóða sáttmálum, og um hon skal

2 Spiermann, (2006), *Moderne folkeret*, s. 149.

3 Smith, (2013), *Konstusjonelt demokrati*, s. 157.

4 Lov nr. 169 af 5. juni 1953.

5 Ll. nr. 103 frá 26. juli 1994.

skiljast so víttgangandi. Á hinari síðuni kann hugsast, at ásetingin skal skiljast soleiðis, at verandi og komandi lóg ikki er galdandi, um hon stríðir ímóti altjóða lóg.⁶ § 55 í stýrisskipanarlógini er áhugaverd, tá hon sambært orðaljóðinum tekur støðu til týðningin av altjóða lóg í innlendis lóg. Komið verður í parti 3.2 nærri inn á týðningin av hesum, umframt at hetta eisini verður sæð í mun til inngingnar sáttmálar.

3. Altjóðarættarlig krøv

Tá ein altjóða sáttmáli er settur í gildi, hava Føroyar sum land, altjóðarættarligar ásetingar, sum skulu fylgjast. Hvørt tann altjóðarættarlíga ásetingin er fylgd, skal síggjast saman við eini meting av faktum í mun til ásetingina. Í hesum høpi hava innlendis ásetingar ikki neyðturviliga nakran týðning. Hetta skal skiljast soleiðis, at tað ikki neyðturviliga er í stríð við altjóðarætt at hava ásetingar í innlendis lóg, sum stríða við ein altjóða sáttmála. Tó hevur føroysk lóggáva, sum áður nevnt, tikið støðu til, at innlendis lóg ikki kann verða í stríð við altjóða lóg sambært § 55 í stýrisskipanarlógini. Hetta, hóast tað í altjóða lóg ikki eru ásett krøv til, hvussu londini halda sínar skyldur í innlendis lóg. Við øðrum orðum, stendur tað londunum sum útgangsstøði frítt, hvussu tey uppfylla teirra altjóða skyldur, sum so eisini vil siga, at tað ikki er eitt krav, at sáttmálar verða inkorporeraðir í innlendis lóggávu.⁷

3.1 Inkorporering av sáttmálum

Um útgangsstøði verður tikið í eini dualistiskari skipan, soleiðis skilt, at ein altjóða sáttmáli ikki hevur beinleiðis virknað í innlendis rætti, viðførir hetta tó ikki, at altjóða rættur ikki hevur týðning innlendis. Ásetingar kunnu verða í innlendis lóggávu, sum taka støði í einum altjóða sáttmála, umframt at tulkning kann taka støði í altjóða rætti, eitt nú soleiðis at lóggjeveri ikki hevur ætlað at handla í stríð við altjóða skyldur.

Sambært norðurlendskari traditiónum og dualistiskari fatan sum heild, skal ein sáttmáli inkorporerast, um hann skal brúkast beinleiðis í innlendis lóggávu.⁸

At inkorporera ein altjóða sáttmála vil siga, at sáttmálin verður settur í gildi við lóg, og hevur innihaldið tá virknað sum ein og hvør onnur lóg í landinum. Ein sáttmáli kann inkorporerast við einum lógaruppskoti, sum vísir til sáttmálan (tilvísing), ella ein áseting fær sama innihald, sum sáttmálin ásetir (umskrivning). Gjørt verður vart við, at orðið „inkorporering“ til tíðir bert verður nýtt í samband

6 Espersen, (1970), Indgåelse og oplydelse af traktater, s. 441.

7 Spiermann, (2006), Moderne folkeret, s. 149-150.

8 Smith, (2013), Konstusjonelt demokrati, s. 161.

við tilvísing.⁹ Í londum, sum byggja á *dómaraskapta lóg* (*common law*), kunnur rættarúrskurðir hava týdning fyri inkorporering av altjóða sáttmálum.

Dømi um altjóða sáttmála, settur í gildi við lóg, er Evropeiski Mannarættinda-sáttmálin.¹⁰ Samstundis eru flestu ST – mannarættindasáttmálarnir ikki settir í gildi við lóg. Í báðum førum er talan um mannarættindi, har mettt verður, at inkorporering er við til at leggja dent á tí altjóða rættarlígu ásetingina í innlendis lóg. Í donskum rætti verður mettt, at inkorporering av altjóða sáttmála harumframt hevur týdning í tann mun, talan er um stríð við aðra innlendis áseting, tá sáttmálin í hesum føri eisini verður sæddur sum ein sjálvstøðug heimild.¹¹

Samanbórið við føroyska lóggávu, er sum sagt ein áseting, ið setur til viks innlendis ásetingar, um hesar eru í stríð við altjóða sáttmálar, vísandi til § 55 í stýrisskipanarlógini. Tí víkir okkara skipan frá í mun til tað, sum vanligi verður sett í samband við eina dualistiska skipan, sum okkara grannalond virka undir.

3.2 § 55 í stýrisskipanarlógini

Tað framgongur einki úr viðmerkingum til § 55 í stýrisskipanarlógini, hvussu ásetingin skal skiljast. Heldur ikki er nakað at heinta úr viðmerkingum til heimastýrslógina, sum er karmurin fyri stýrisskipanarlógini. Her er ásett í § 5 í heimastýrslógini, at *Føroyska heimaræðið er avmarkað av teimum til einahvørja tíð verandi sáttmálalígu og øðrum internationalum rættindum og skyldum*.

Ole Espersen metir, at ásetingum í heimastýrslógini eftir orðaljóðinum klárt eru eini boð til heimastýrið um ikki at útinna sín myndugleika á ein tilfíkan hátt, at hetta víðførir brot á altjóða rætt. Um hetta hendir, verður rættarhandlingin ógyldug sambært § 5 í heimastýrslógini.¹²

§ 5 í heimastýrslógini er orðað soleiðis, at heimastýrið er avmarkað av bæði altjóðarættarlígu rættindum og skyldum, sum kann hava tann týdning, at man ynskir at lata altjóðarætt verða galdandi sum innlendis rættur. Tó kann man ikki undirbyggja hetta sjónarmið við lóggevarans vilja, umframt at tað ikki framgongur klárt av orðaljóðinum, hvør rættur er galdandi í mun til tann, sum hevur mist sín virknað. Tískil kann tykjast ógreitt, hvørt talan er um eina sjálvvirkandi inkorporering í § 5 í heimastýrslógini. Tað sum talar fyri, er at bæði rættindi og skyldur verða nevndar í heimastýrslógini. Ole Espersen vísir eisini á, at tað ikki er vanligt í donskum „adoptionsbestemmelser“, at nevna bæði rættindi og skyldur.

9 Spiermann, (2006), *Moderne folkeret*, s. 169.

10 Anordning nr. 136 af 25. februar 2000.

11 Spiermann, (2006) *Moderne folkeret*, s. 169.

12 Espersen, (1970), *Indgåelse og opfyldelse af traktater*, s. 441.

Hann metir tí, at tað hevur „formodningen“ ímóti sær, at ein so grundleggjandi øðrvísi skipan skuldi verða galdandi, í mun til restina av ríkinum.¹³

Hvussu víttgangandi § 55 í stýrisskipanarlógini og § 5 í heimastýrislógini skulu skiljast, kann tykjast ivasamt, tó at tað verður mettt at vera greitt í orðaljóðinum, at § 55 í stýrisskipanarlógini ger, at sambandið millum innlendis lóg og altjóða lóg víkir frá eini dualistiskari skipin. Hetta verður sagt, uttan at koma til ta niðurstøðu, at altjóða sáttmálar eru galdandi sum innlendis lóg. Mett verður, at rættarstøðan er ógreið, og í praksis tykist rættarstøðan javnmett við hini norðurlondini, vísandi til at um sáttmálar eru inkorporeraðir, má mann ganga út frá, at ein meting er gjørd av tørvinum av hesum.

Um § 55 í stýrisskipanarlógini er útrykk fyri, at rættindi og skyldur sambært altjóða sáttmála ikki kunnu setast til viks í innlendis lóg, meðan ein altjóða sáttmáli ikki setur aðra rættarstøðu ístaðin, hevur altjóða lóg størri ávirkan í innlendis lóg í Føroyum samanborið við eitt nú Danmark. Hetta, tá ein altjóða sáttmáli sum sagt kann seta til viks innlendis lóggávu sambært § 55 í stýrisskipanarlógini, hóast hann er ikki inkorporeraður í føroyska lóggávu. Í danskari lóggávu kann ein ikki-inkorporeraður altjóða sáttmáli harafturímóti ikki seta til viks innlendis lóggávu.¹⁴

Harvið er ikki sagt, at ein ikki-inkorporeraður sáttmáli ikki hevur ávirkan á danska innlendis lóggávu. Hetta, tá sáttmálin, hóast hann ikki er beinleiðis rættarkelda í innlendis lóg, verður nýttur sum tulkingsríkast undir lógini, sum er beinleiðis rættarkelda. Tað vil siga, at lógin í størstan mun verður tulkað samsvarandi altjóða skyldum. Álagdar sáttmálaskyldur kunnu tó ikki grundgeva fyri tulkning í stríð við orðaljóðið av eini innlendis áseting.¹⁵ Við øðrum orðum kunnu avmarkingar verða fyri, hvussu langt ein ikki-inkorporeraður sáttmáli kann røkka í innlendis lóggávu í Danmark.

Sum sagt, hevur inkorporering við sær, at altjóða sáttmálar fáa virði sum innlendis lóg, og verður í danskari lóggávu víst á, at hetta skal til fyri at kunna seta til síðis innlendis lóg, sum stríðir við sáttmálan. Hetta sjónarmið er tó ikki galdandi fyri Føroyar, tá § 55 í stýrisskipanarlógini gevur inngingnum sáttmálum hetta virði. Ein kann tí spyrja, um tað er neyðugt við inkorporering í Føroyum, um sæð verður burtur frá sjónarmiðinum um øktari tilvitan viðvíkjandi eitt nú mannarættindum.

13 Ibid, s. 442.

14 Spiermann, (2006), Moderne folkeret, s. 169.

15 Ibid., s. 153.

Sum áður umrøtt, ber ikki til at nýta ein ikki-inkorporeraðan sáttmála sum sjálvstøðugt rættarstöði. Hetta førir við sær, at ein sáttmáli ikki kann brúkast at geva positiv rættindi til ein borgara, sum ikki eru heimilað í innlendis lóg. Samstundis kann ein ikki-inkorporeraður sáttmáli heldur ikki í sær sjálvum áleggja skyldur til privat. Tískil kann tað í mun til innihald í sáttmálanum, í summum førum gerast neyðugt við inkorporering.

4. Altjóða sáttmálar í føroyskum praksis

Sum áður umrøtt, eru Føroyar partur av ymiskum altjóða sáttmálum. Í hesum høpi verða tær altjóða skyldurnar vanliga hildnar við normharmoni, umskrivning ella tilvísing. Normharmoni vil siga, at man kann staðfesta, at verandi lóggáva er í tráð við sáttmálan. Í hesum føri er ikki neyðugt við inkorporering.¹⁶ Í tann mun sáttmálar verða inkorporeraðir, verður ofta gjørt á tann hátt, at ein partur verður umskrivaðir í innlendis lóg. Harumframt er eisini dømi um inkorporering við tilvísing. Hetta verður nærri umrøtt við ítøkiligum dømum niðanfryi.

4.1 Tvískattasáttmálar

Tvískattasáttmálar verða settir í gildi við lóg, har talan er um inkorporering við tilvísing.¹⁷ Tó kunnu somu ásetingar verða umskrivaðar inn í føroyska lóggávu, samstundis sum sáttmálin er inkorporeraður við tilvísing. Hetta, tá ein tvískattasáttmáli bert kann nýtast til at geva lækking í skattinum. Hann gevur ikki í sær sjálvum heimild at skatta eina inntøku, um ein tílik heimild ikki er at finna í innlendis lóggávu. Víst verður í hesum sambandi til avgerð frá Landsskatteretten,¹⁸ har manglandi innlendis lóggáva í Norra gav Danmark subsidieran rætt at skatta inntøkuna, hóast Norra sambært tvískattasáttmálanum, sum kelduland átti rættin til skattin. Tvískattaavtalurnar eru við øðrum orðum, við atlit til heimild at skatta, bert sekunderar í mun til innlendis ásetingarnar. Tí er neyðugt at umskriva neyðuga heimild í føroyska skattalóggávu.

Eitt dømi um hetta er grein 13, stk. 7, í tí norðurlenska tvískattasáttmálanum.¹⁹ Har er ásett, at vinningur av partabrøvum hjá skattgjaldara, sum hevur verið heimahoyrandi í einum sáttmálabundnum ríki, og er vorðin heimahoyrandi í einum øðrum sáttmálabundnum, kann verða skattaður í fyrstnevnda ríki. Tó kann fyrst nevnda ríki bert skatta ta virðisøking, sum hevur verið fram til fráflyting.

16 Ibid., s. 174.

17 TAKS, (2017), tvískattasáttmálar.

18 SKM2015.185.LSR.

19 Sáttmáli millum tey norðurlensku londini at sleppa undan tvískatting, hvat viðvíkur inntøku – og ognarskatting frá 23. september 1996.

Um dømi verður tikið, at ein føroyskur borgari skattliga gert heimahoyrandi í øðrum sáttmálabundnum rík, og eftir fráflyting selir partabrøv, so er ikki nóg mikið við áseting í einum inkorporeraðum altjóða sáttmála, sum býtir skattin til Føroyar. Í hesum høpi er grein 13, stk. 7, í tvískattasáttmálanum umskrivað í føroyska skattalóggávu, vísandi til kapittul 1 a í ll. nr. 164 frá 21. desember 2001 um skatting av kapitalvinningi. Hendan innlendis áseting er komin inn í lógina í 2016,²⁰ sum vil siga, at fram til 2016, høvdu Føroyar ikki heimild at skatta partabrøv við fráflyting.

Hetta vísir, at tað í mun til innihald í sáttmálum í summum førum er neyðugt at inkorporera bæði við tilvísing og umskrivning, fyri at innihaldið av sáttmálanum fær ætlaða virknaðin. Her kann leggjast afturat, at tilvísing er neyðug, fyri at borgarin kann krevja sín rætt sambært sáttmálanum yvir fyri skattamyndugleikunum.²¹

4.2 Mannarættindasáttmálar

Tá tað kemur til sáttmálar viðvíkjandi mannarættindum, eru Føroyar partur av fleiri ST-sáttmálum.²² Eitt nú kann nevast altjóða sáttmálin um at basa øll sløg av mismuni vegna rasu, sum hevur verið í gildi í Føroyum síðani 9. desember 1971. Hesin sáttmáli er ikki inkorporeraður við tilvísing skilt á tann hátt, at hann ikki er galdandi beinleiðis í innlendis lóg. Ístaðin er gjørd ein umskrivning av ásetingum, fyri at fáa harmoni millum altjóða lóg og innlendis lóg. Víst verður millum annað til lm. nr. 59 og 60 frá 1971, sum er ein avleiðing av ígildissetan av omanfyri nevnda ST-sáttmála. Her verður lóggivið um forboð móti rasudiskriminering í innlendis lóggávu.

Í síni heild eru ST-sáttmálar ikki inkorporeraðir við tilvísing. Hetta er helst gjørt í samsvari við ta mannagongd, sum Danmark brúkar. Í Danmark hevur spurningurin verið til umrøðu, um ikki hesir sáttmálar áttu at verið inkorporeraðir við tilvísing, tá hetta er við til at økja ávirkanina, og harvið verja líkindini fyri at landið heldur altjóða skyldur.²³

Samanborið við føroysk viðurskifti verður met, at sáttmálar í tí løtu teir eru inngingnir hava størri ávirkan í føroyskari lóggávu vísandi til § 55 í stýris-skipanarlógini. Tí gerst orðaskiftið eitt sindur øðrvísi í Føroyum. Tað er bert í tann mun, sáttmálin gevur borgara positiv rættindi, sum ikki eru lóggivin innlendis, at sáttmálin ikki fær tann ætlaða virknað innlendis. Hesi viðurskifti hava verið loyst við umskrivning fyri at halda altjóða skyldur vísandi til omanfyri

20 Løgtingslóg nr. 42 frá 6. mai 2016, lm. nr. 108 frá 2015.

21 Winther-Sørensen m.fl., (2013) Skatteretten 3, s. 29.

22 Uttanríkis – og vinnumálaráðið, (2017), Mannarættindi í ST høpi.

23 Spiermann, Ole, (2014), Implementering fremmer folkeretlige forpligtelser.

standandi, og í tann mun hetta verður tryggjað, eiga sáttmálarnir at fáa fullan virknað innlendis. Hetta, serliga tá innlendis lóg verður tulkað í samsvari við altjóða sáttmálar, og í tann mun tulking ikki røkkur endamálinum, kann innlendis lóg setast vil viks sambært § 55 í stýrisskipanarlógini.

Annar sáttmáli viðvíkjandi mannarættindum er Evropeiski Mannarættindasáttmálin. Hesin sáttmáli er, sum sagt, settur í gildi við lóg, og hevur tí virknað, sum ein og hvør onnur lóg í landinum. Tó við tí fráviki, at eitt lex posterior-prinsipp ikki er galdandi, skilt á tann hátt, at hann ikki víkir fyri nýggjari lóggávu.²⁴ Hendan vegleiðandi høvuðsregla í okkara grannalondum, gerst tó ikki týðandi í føroyskari lóggávu, tá § 55 í stýrisskipanarlógini hevur givið sáttmálanum rættindi fram um aðra lóggávu.

Tað vil siga, at innihaldið í sáttmálanum kann gerast galdandi innlendis, samstundis sum dómur hjá mannarættindadómstólinum verða lagdir til grund fyri tulking av skyldum sambært sáttmálanum. Hetta má verða galdandi bæði í mun til ikki-inkorporeraðan sáttmála og inkorporeraðan sáttmála, tá tað í báðum førum er talan um tulking av skyldum sambært sáttmálanum. Teksturin í sáttmálanum verður mentur í dómstólinum, sum er kendur fyri tann dynamiska tulkingarháttin og orðini: *the Convention is a living instrument which, as the Commission rightly stressed, must be interpreted in the light of the present-day conditions*.²⁵

Aftur her verður mett, er tað bert er í tann mun sáttmálin gevur positiv rættindi fyri borgaran, sum ikki er lóggivið um innlendis, at inkorporering hevur ávirkan. Í útgangsstøði eru rættindini sambært sáttmálanum negativ. Tó verða ásetingarnar mentar í dómstólinum og eitt nú í mun til grein 8 í sáttmálanum, sum gevur *rætt til respekt fyri privatlívinum og familjulívinum*, kann tað undir ávísing fortreytum hugsast, at positiv rættindi verða givin. Tí gevur tað meining at inkorporera sáttmálan, sum samstundis verður mentur í dómstólinum.

4.3 Hoyvíkssáttmálin

Annar sáttmáli settur í gildi við lóg, er sáttmáli millum Ísland og Føroyar, nevndur Hoyvíkssáttmálin.²⁶ Hesin sáttmáli er sambært almennu viðmerkingunum helst mest víðfevndi sáttmáli, sum Føroyar hava gjørt við annað land. Mett verður, at tá sáttmálin ávirkar mong stór lógarøki í føroyska lógdøminum, er best at seta ásetingarnar í sáttmálanum viðvíkjandi øllum yvirtiknum málum, ið sáttmálin fevnir um, í gildi við lóg.²⁷

²⁴ Spiermann, Ole, *Moderne folkeret*, s. 169.

²⁵ Sigurdjonsson mod Island frá 30. juni 1993, præmis 35.

²⁶ Løgtingslóg nr. 66 frá 18. mai 2006, lm. nr. 15/2005.

²⁷ Almennar viðmerkingar til lm. nr. 15/2005.

Eisini framgongur av lógaruppskotinum til Hoyvíkssáttmálan, at sáttmálin við hesi inkorporering fær gildi framum løgtingslógir, ið eru í ósamsvar við Hoyvíkssáttmálan.²⁸ Hetta kann tykjast í andsøgn við tað sum framgongur av § 55 í stýrisskipanarlógini, tá løgtingslóg, sum gongur ímóti altjóða sáttmála, ikki er í gildi sambært orðaljóðinum í hesi áseting. Samstundis verður víst á, at tað áliggur landsstýrinum at boða frá, hvørjar løgtingslógir eru neyðugar, fyri at ein altjóða sáttmáli kann verða útintur.²⁹ Tað vil siga, at hóast § 55 í stýrisskipanarlógini kann seta úr gildi løgtingslóg, so er tað samstundis ein skylda at gera neyðugu broytingar í lógum, sum verða mettar í stríð við altjóða sáttmála.

Tað framgongur einki beinleiðis í viðmerkingunum, hvørt sáttmálin er inkorporeraður við tí fyri eyga at verða nýttur sum beinleiðis heimild í innlendis lóg í mun til positivt rættindi hjá borgarum, virkjum ella myndugleikum. Hetta vildi eisini verið undantakið í mun til innihaldið av sáttmálanum.

Tískil tykist grundgevingin fyri inkorporering við tilvísing ørkymlandi í tann mun, § 55 í stýrisskipanarlógini skal skiljast sum ein millumloysn millum monismu og dualismu, har altjóða lóg sambært orðaljóðinum setur til viks innlendis lóg.

5. Niðurstøða

Eftir eina gjøgnumgongd av útvaldum altjóða sáttmálum, sum Føroyar eru partur av, verður sæð, at inkorporering í summum førum er neyðug í mun til innihald. Hetta er serliga í tann mun sáttmálin gevur positivt rættindi. Í øðrum førum tykist inkorporering við tilvísing óneyðug í tann mun, § 55 í stýrisskipanarlógini verður tulkað eftir orðaljóðinum.

Tó verður sæð, at § 55 í stýrisskipanarlógini í praksis ikki verður tulkað sambært orðaljóðinum, vísandi til grundgevingarnar fyri inkorporering av Hoyvíkssáttmálanum. Hinvegin tykist tað, sum man hevur valt at nýta somu mannagongdir, sum okkara grannar uttan at taka støðu til, hvønn týdning § 55 í stýrisskipanarlógini hevur. Einki dómspraksis er at finna á økinum, og kundi tað verið áhugavert at sæð hetta roynt í verki.

²⁸ Viðmerkingar til § 2 í lm. nr. 15/2005.

²⁹ § 52, stk. 3, í stýrisskipanarlógini.

Løntur steðgur í arbeiðstíðini er ein rættur

Úrtak

Greinin tekur útgangsstøði í sáttmálaviðurskiptunum millum Havnar Arbeiðsmannafelag og Føroya Arbeiðsgevarafelag. Hon viðger rættin hjá teimum, ið arbeiða eftir hesum sáttmála at fáa løntan steðg í arbeiðstíð – tað, ið kallast kaffisteðgur. Viðgjørt verður, hvat orðað er um steðgir í øðrum líknandi sáttmálum og reglum. Farið verður aftur til upprunan til hesar steðgir, og kannað verður, hvør venja sæst í teimum úrskurðum, sum nema við evnið. Tikið verður fram, hvørjir fyrimunir eru at skipa kaffisteðg í broytiligari siðvenju og komið verður inn á, hvussu er við steðgi í úrtíð.

Abstract

The article focuses on the contractual relationship between the labour organization „Havnar Arbeiðsmannafelag“ and the employers association „Føroya Arbeiðsgevarafelag“. It discusses the right of those who work under the relevant agreement to get paid pause, or so-called „coffee break“, in working time. The article compares what is written on „breaks“ in similar agreements and rules. It looks back to the origin of these breaks and looks at the practice seen in the judgments that reflect on the issue. It will also be revealed what the benefits are to manage coffee breaks in dynamic practice and how breaks are managed outside normal hours.

Inngangur

Í sáttmálanum millum Havnar Arbeiðsmannafelag (HAF) og Føroya Arbeiðsgevarafelag (FAG), stendur lítið ítøkiligt um tað at hava steðg í arbeiðstíðini. Sáttmálin er meira greiður viðvíkjandi døgurðatíma og nátturða – um teir stendur, at „døgverðatíðin skal verða 1 tíma og liggja millum kl. 12 og kl. 13“, og um nátturða stendur „náttverðatímin skal liggja millum kl. 18 og kl. 19“². At kalla einki stendur um stutta steðgin, ein fyrrapart og ein seinnapart, sum á mannamunni verður kallað kaffipausa ella kaffisteðgur³.

1 MA í lögfrøði frá Fróðskaparsetri Føroya.

2 Sáttmáli millum HAF og FAG frá 1.mai 2014 í § 9, stk. 1 niðast.

3 Føroysk orðabók 1998 sigur um orðið: „kaffisteðgur“, at hetta er: „stuttur steðgur í arbeiði til at drekka kaffi ella te.“

Viðgerð – Løntur steðgur í arbeiðstíðini

Av royndum veit eg, at hesir kaffisteðgir verða hildnir á arbeiðsøkinum hjá HAF.⁴ Á summum arbeiðsplássum eru steðgirnir reglubundnir. Hetta er tá skipaðar arbeiðsgongdir krevja, at fleiri arbeiðsfólk eru til staðar samstundis, t.d. tá fólk standa við eina flakalinju. Á øðrum økjum stendur meiri frítt nær farið verður „til kaffi“. Hetta er tá arbeiðsuppgáurnar eru meiri sjálvstøðugar og ikki tengdar at fleiri fólkum, t.d. tá ein goymsla skal ruddast.

Kaffisteðgir verða hildnir á ymsu arbeiðsplássum, og hóast ikki beinleiðis nevndir í sáttmálunum, so skilst í nøkrum sáttmálabrotum, at hesir steðgir finnast, og at teir eru skipaðir. Í sáttmálanum millum Føroya Arbeiðarafelag (FA) og FAG er eina protokollatið⁵ áhugavert. Her stendur: „Somuleiðis verður í øðrum arbeiði drekkatíð praktiserað, soleiðis, sum hon higartil hevur verið praktiserað á teim ymsu arbeiðsplássunum og í teim ymsu arbeiðunum“. Her verður staðfest, at ein siðvenja um „drekkatíð“ hevur verið hildin og framhaldandi skal gera tað. Her verður eisini staðfest, at hetta verður gjørt á ymsum arbeiðsplássum og í ymsu arbeiðunum. Venjan finst, og hon kann halda áfram óbroytt. Her verður hugtakið „drekkatíð“ brúkt, sum skiljast sum hesin stutti steðgur.

Orðingin stendur í sáttmálanum millum FA og FAG, og líknandi orðing er ikki at finna í sáttmálanum millum HAF og FAG. Orðingin er tí ikki beinleiðis bindandi fyri sáttmálan millum HAF og FAG, men hóast tað, er hetta góð vegleiðing, sum sigur, hvat er galdandi, tí arbeiðsøkini hjá hesum fakfeløgnum líkjast.

Teksturin gevur ábending um, at spurningurin um kaffisteðg skal loysast lokalt. Soleiðis at skilja at ikki verður vikið frá tí, sum er bliðið siðvenja á ávísa arbeiðsplássinum. Síðani er spurningurin, um siðvenjan livir upp til eitt minstakrav, sum er galdandi yvirhøvdur.

Í øðrum broti í sáttmálanum millum HAF og FAG stendur: „Kemst ásamt um aðrar sáttmálar sum arbeiðsmannafeløgini hava við sín mótpart, skal tó ongantíð verða meira enn 4 tímar millum hvønn verð.“ Júst hendan sama orðingin⁶ gongur aftur í sáttmálanum, sum FAG hevur við FA, við Havnar Arbeiðskvinnufelag

4 Havi sum limur hjá HAF arbeiðsroyndir á ymsum arbeiðsøkjum so sum: byggjarbeiði, laksaarbeiði, fiskaarbeiði og landings – og flutningsarbeiði.

5 Sáttmáli millum HAF og FAG frá 1.mai 2014 í § 9 har endurgivið er undir yvirskriftini: Protokollat úr semingsprotokollini.

6 § 9 í sáttmálanum millum HAM og FAG frá 1.mai 2014,

§ 9 í sáttmálanum millum FA og FAG frá 1.mai 2014,

§ 9 í sáttmálanum millum KAK/KAM og FAG frá 1.mai 2014 og

§ 9 í sáttmálanum millum HAK og FAG frá 1.mai 2014.

(HAK) og við Klaksvíkar Arbeðskvinnu – og Klaksvíkar Arbeðsmannafelag (KAK/KAM).

Henda áseting uppá 4 tímar millum hvønn verð, skal skiljast sum tann steðgur, sum er døgurðatími ella nátturðatími, tá arbeitt er í 4 tímar. Men hvussu er við hesi áseting, tá arbeitt verður longri enn vanliga tíð? Tá byrjað verður t.d. kl.6.00 á morgni, skal døgurðatímin tá byrja í seinasta lagi kl. 10? Tá kann hesin stutti kaffisteðgur, sum verður hildin fyrrapartin, møguliga tulkast inn í hesa 4 tíma reglu um verð. Við hesum kann døgurðatímin haldast um døgurðatíð, sum vanligt er.

Verður hugt aftur í tíð, so sæst í fyrsta sáttmálanum hjá HAF, at allir matarsteðgir upprunaliga vóru greitt orðaðir. HAF bleiv stovnst í 1916, og tá samtykti felagið eina reglugerð, sum Havnar Arbeðsgevarafelag (HAG) seinni tók undir við. Í samtyktu reglugerðini stóð: „Alle lønninger beregnes uden fradrag af spisetider: frokost ¾ time, middag 1 time og mellemmad ¼ time“.⁷ Reglan var, at mattíðirnar vóru partur av lønini, og mattíðirnar vóru tríggjar: morgunmatur trý korter, døgurði ein tími og miðmáli eitt korter.⁸ Uppskotið varð lagt fyri HAG, sum ynskti ymsar broytingar, og ein var, at „frokosttiden bortfalder i November, December og Januar, naar arbejdet begynder kl. 8 om morgen.“ Broytingaruppskotið varð lagt fyri HAM⁹ og varð einmælt samtykt.¹⁰

Verður hugt í galdandi sáttmála millum HAF og FAG, so eru bæði arbeðstíð og tímaløn gjølliga sundurbýtt og skipað fyri seg í lønarsáttmála. Gjörðar eru reglur viðvíkjandi døgurðatímanum og nátturða, men tað, sum svaraði til mattíðirnar fyrrapart og seinnapart í upprunaliga sáttmálanum hjá HAF frá 1916, er ikki at finna longur. Sostatt kann staðfestast, at hjá HAF er farið frá greiðum skrivaðum reglum um morgunmat og miðmála og yvir til eina siðvenju um steðgir, ein fyrrapart og ein seinnapart. Ein siðvenja er felagshugtak fyri reglu, ið ikki er orðað sum áseting.¹¹ Avgerandi, hvørt ein siðvenja er bindandi og hevur gildi ella ikki, er, at hon hevur verið brúkt leingi. Eisini skal hon hava greitt og eintýðugt innihald, og talan skal ikki vera um undantøk, og hon skal vera grundað á eina bindandi rættarkenslu¹².

Sum dømi um mál, har Fasti Gerðarrætturin hevur tikið støðu til tulkning av

7 Sí Hans Thomsen, Havnar Arbeðsmannafelag í 75 ár (1991), s. 12.

8 Sí Jógván Arge, Semjur og stríð: Føroya arbeðsgevarafelag 50 ár, Havnar arbeðsgevarafelag 75 ár, 1993 s. 17.

9 Tað var tann 21. Sept. 1916.

10 Sí Hans Thomsen Thomsen, Havnar Arbeðsmannafelag í 75 ár (1991), s. 18.

11 Sí Kári á Rógvi, Verklagslóg – føroyskur kollektivur arbeðsrættur (2013), s. 51.

12 Sí Jens Kristensen, Grundlæggende Arbejdsret 2. udgave (2009), s. 286.

sáttmála í mun til siðvenju kann nevnast málið: *MF móti FMR – tímatal á pedagogútbúgving*. Her meintu pedagoglærarar, at útrokningarhátturin fyri løn teirra var skeivur, og at teir tí áttu løn tilgóðar. Arbeidsgevarasíðan, Fíggjarmálaráðið, meinti hinvegin, at rætt var farið fram og fekk viðhald. Grundgevingin var, at her var ein siðvenja íkomin, og hon var brúkt í 22 ár. Siðvenjan kundu sigast at vera partur av sáttmálanum. Báðir partar vóru vitandi um hesa, og hvørgin parturin hevði gjørt nakað til at broyta hana.

Millum manna sigst, at ein „tummilsregla“ er, at arbeidarin eigur 5 minuttir av hvørjum tíma. Ilt er at siga hvat liggur í hesi útsøgn, men hetta samsvar áleið til hesa ásetingina í fyrsta sáttmálanum hjá HAF, har løntir verða 12 tímar um dagin, og matarsteðgir eru tilsamans 2 tímar. Tí hetta kann roknast til uml. 5½ minuttir av hvørjum tíma.¹

Ilt er at finna fram til gerðarrættarmál, sum viðgera henda lønta steðg, og júst hetta er kanska eitt tekin um, at partarnir er samdir og megna sjálvir at skipa hesi viðurskifti. Kemur eitt mál fyri gerðarrætt av hesum slag, so er úrskurðurin ikki bert avgerandi fyri eitt ávíst mál, men er at meta sum ein bindandi avgerð fyri, hvussu somu sáttmálaviðurskifti skulu skiljast. Gerðarrætturin fær sostatt eitt virði sum fordømi.² Tá tað kemur til skarpskeringar í trætum, noyðast semingsfólk og dómáramar tí at hyggja at, hvørt partarnir í atburði ella skjølum hava sýnt felags fatan, ella um grundreglur galda.³

Takast kann tó í tvey gerðarrættarmál, sum nema við evnið um løntan steðg. Hesi snúgva seg tó um arbeiði í úrtíð. Í gerðarrætt kom eitt mál fyri í 1984. Hetta var málið *FA móti FAG – úrtíðarløn, Drós*, sum snúði seg um, hvørt limir í arbeiðarafelagnum áttu at fáa úrtíðarløn fyri 2 tímar, hóast arbeiðstíðin var 1½ tími. Arbeiðarafelagið fekk viðhald við teirri grundgeving, at lønt verður fyri tveir tímar, hóast arbeiðstíðin er 1½ tími.

Eitt áhugavert, sum stóð í grundgevingunum, hóast FA fekk viðhald, var, at „pauser“ ikki eru løntar. Her varð sagt, at ein arbeiðsgevari sum „altovervejende hovedregel“ kann áseta, at arbeiðstíðin er „effektiv, og at pauser i arbejdstiden, herunder de normale spisepauser“ ikki kunnu roknast við í „beregningen af

1 Tann fyrsti sáttmálin gav matarsteðg við lutfallinum (2/12) av tíðini = 10 min. um tíman. Tá so døgurðatímin seinni er tikin burtur úr løntu arbeiðstíðini, er lutfallið (1/11) av tíðini = 5,45 min. um tíman.

2 Sí Niels Waage, *Arbejdsretten gennem 100 år*, bind 1 (2010), s. 99.

3 Sí Kári á Rógvi, *Verklagslóg – føroyskur kollektivur arbeiðsrættur* (2013), s. 36.

arbejdstiden“.¹ Út frá hesum teksti kann skiljast, at kaffisteðgir í Føroyum ikki eiga at verða løntir, og spyrjast kann av røttum, hvør hesin „altovervejende hovedregel“ er, sum sipað verður til. Tað kann neyvan sigast vanligt í Føroyum at móttroka teir steðgir („pauser i arbejdstiden,“), sum verða hildnir fyrrapart og seinnapart. Her er eitt dømi um vansan við, at útlendskur dómari dømir í Føroyum, sum ikki hevur kunnleika til viðurskiptini í Føroyum.

Annað líknandi gerðarrættarmál var málið *Kommunala Starvsmannafelagið móti Tórshavnar Býráð – mátið* frá 1997. Her var ein av spurningunum, um starvsfólk høvdu rætt til ½ tíma mátið uttan frádrátt fyri hvørjar 2 tímar, sum arbeitt varð í úrtíð. Rætturin staðfesti eisini í hesum máli, at hetta var galdandi. Í úrskurðinum stendur harafturat, at um ikki er gjørligt av arbeidsávum at fara frá arbeiðinum, so verður viðkomandi góðskrivaður fyri mátiðirnar.

Tá talan er um ungdómar undir 17 ár, er ein viðkomandi áseting í lógini um arbeidsumhvørvi. Her er ásett,² at tá talan er um ung undir 17 ár, og dagliga arbeidstíðin fer uppum 4 ½ tíma, so skulu hesi „hava ein steðg uppá í minsta lagi 30 minuttir.“

Eitt ES-direktiv frá 1993 ásetir, at starvsfólk hava rætt til steðg, um arbeidssdagurin er longri enn 6 tímar. Hetta stendur í art. 4 um „steðgir“. Víðari stendur, at longdin og atlitini til steðgirnar skulu ásetast í kollektivu sáttmálunum, og har sum slíkir ikki finnast, skulu teir setast við lóg. Í sama ES-direktivi, art. 13, undir yvirskriftini „arbejdsrútma“, er ásett, at miðast skal eftir at skipa dagin eftir ávísari rútmu. Atlit skal takast til regluna, ið sigur, at arbeiði skal tillagast menniskja. Málið er at mótvirka avleiðingunum av monotonum arbeiði, og arbeidast skal í fastari rútmu. Hetta er skynsamt viðvíkjandi trygd og heilsu, og er serliga viðkomandi, tá ið umræður „steðg í arbeidstíðini“.

Ásetingarnar í hesum ES-direktivi kunnu hava við sær, at reglurnar um arbeidstíðir fáa dóm av reglum, sum eru galdandi fyri arbeidsumhvørvi.³ ES lóggáva hevur ikki gildi í Føroyum, men tó kann rákið frá „meginlandinum“ hava ávirkan á okkum í hugburði og rættarfatan, og soleiðis er eisini í hesum føri.

Tók træta seg upp um kaffisteðg, kundi Fasti Gerðarrættin gjørt málið av. Um

1 Í Danmark er vanliga arbeidsvikan 37 tímar, sí Jens Kristensen Grundlæggende Arbejdsret 2. Udgave (2009), s.334 og har verður lønt eftir effektivu arbeidstíðini, men í Føroyum hava vit normaltíð á 40 tíma arbeidsviku og hetta er ásett í løgtingslóg 37/1978 um 40 tímars arbeidsviku.

2 Ll. 70/2000 um arbeidsumhvørvi § 50 , stk. 5 litra a.

3 Sí Jens Kristensen, Grundlæggende Arbejdsret 2. udgave (2009), s. 129.

t.d. ein nýggjur stjóri vil avtaka kaffisteðgin við teirri grundgeving, at „tað stendur einki í sáttmálanum um kaffisteðg!“, so kundi málið verið reist í Fasta Gerðarrættinum sum eitt brot á siðvenju.

Ein venja sum kaffisteðgurin, ið hefur verið til í langa tíð, og sum partarnir eru nøgdir við, nýtist ikki at orðast og skjalfestast í sáttmála. Samfelagið, arbeiðslívið og mentanin broytast, og venjur broytast somuleiðis. Tað kann hugsast, at partarnir eru nøgdir við venjuna, og at teir hvør í sínum lagi, ella saman, hava eina tulkning í mun til sáttmálan. Tað kann hugsast, at báðir partar halda, at steðgir eru gagnligir. Trivnaður, og tað at drekka kaffi og vera saman við starvsfeløgum, skapar produktivitet, og hesir steðgir er eitt høvi at leiða arbeiðið og upplýsa um viðurskifti, sum eru beinleiðis knýtt til arbeiðið.

Samanumtøka

Hesin steðgur, sum kallast kaffisteðgur, hefur sannlíkt sín uppruna í fyrsta sáttmálanum hjá HAF frá 1916. Hann stendur ikki orðaður í sáttmálanum, sum eru galdandi í dag, men finst sum venja, og er ivaleyst samrunnin partur av sáttmálanum. Skal hesin steðgur sigast upp, má hann sigast upp saman við sáttmálanum.

Ítøkiliga protokollatið í sáttmálanum hjá FA við FAG staðfestir, at venja er um steðg og skal halda áfram. Orðingin bendir á, at steðgirnir eru skipaðir lokalt. Tó hesir skulu ivaleyst liva upp til eitt minstakrav, sum kann vera tveir steðgir um dagin og svarandi til 5 minuttir av hvørjum tíma, og eitt møguligt mál í Fasta Gerðarrættinum kundi gjørt hetta av.

Reglan um 4 tímar „millum hvønn verð“ stuðlar undir rættinum at halda kaffisteðg. Hetta er, tá ið arbeið verður longri 4 tímar út í eitt, tí tá kann hesin steðgur verða tulkaður sum orðið „verð.“

Tveir gerðarrættarúrskurðir nema við tað at arbeiða í úrtíð, og báðir góvu løntakarasíðuni viðhald. Tó varð gjørt greitt í fyrra úrskurðinum, at lønt verður fyri effektiva tíð og ikki steðgir. Seinni úrskurðurin gjørði hinvegin greitt, at rætt var at fáa løntan steðg í ½ tíma fyri 2 tíma úrtíðararbeiði, og bar ikki til at fáa hendan steðg, so skuldi hesin ½ tími verða góðskrivaður. Við lógini um arbeiðsumhvørvi er ásett, at ungdómar undir 17 ár hava rætt til steðg, tá ið arbeið er 4 ½ tíma, og hesin skal vara í minst ½ tíma. Eisini munnu reglurnar, sum ES hefur sett í gildi um arbeiðsumhvørvi og reglur um steðg, ávirka okkum á einhvønn hátt.

Greitt er, at verður arbeið í úrtíð, skal steðgur haldast, og hetta verður staðfest sambært úrskurðum. Eisini tá ungdómar undir 17 ár eru í arbeiði, skal steðgur

haldast sambært umhvorvislóg. Tá ið tað kemur til fyrbrigdið kaffisteðg og rættin til henda, er talan um siðvenju. Upprunin til steðgirnar var í skrivaðari reglu, sum tó er tikin burtur seinni í tíðini. Steðgirnir eru nú bindandi í atburði og eru bert óbeinleiðis lýstir í ymsum brotum og reglum, heldur enn í beinleiðis skrivaðum paragraffum.

Sjálvmorð í Føroyum eftir Norsku Lóg: 1766 og 1841-43

*Sjúrður sigldi av landi út,
hann lysti ei longur at vera,
sjunkaði niður til havsins botn,
hann mundi tað sjálvur gera.*

Úr *Hábarðskvæði*, triði táttur, ørindi 74

Úrtak

Greinin tekur støði í revsirættarlígu broytingunum í 18. øld í Evropa, sum vóru grundaðar á náttúrurætt og upplýsing í staðin fyri á eitt religiøst grundarlag og gjørdur, at revsingarnar gjørdust rationellari og í proportión við brotsgerðina. Evnið, ið hetta verður kannað ígjøgnum, er sjálvmorð. Eftir Norsku Lóg Christians V, sum varð sett í gildi í Føroyum í 1688, var sjálvmorð nevnliga staðfest sum ein brotsgerð og skuldi tískil revsast. Í fyrstu atløgu verða tvey sjálvmorðsmál í Føroyum samanborin – eitt mál frá 1766 við eitt frá 1843 – við tí endamáli at greina og meta um løgsøgulígu broytingarnar frá tí fyrra málinum til tað seinna. Norska Lóg var í gildi í Føroyum í báðum førum, og hóast tað eru knapt 80 ár í millum málini, so eru avleiðingarnar, sum vit skulu síggja, ikki eins. Fyri at perspektivera verða trý onnur sjálvmorðsmál frá 1840unum at enda tikin við.

Abstract

The article discusses how the Enlightenment and natural law, rather than religion, influenced the changes made in European criminal law throughout the 18. century and to what extent these developments made punishments more proportional in relation to the crime committed. The topic of the analysis is „suicide“. According to the Norwegian Law of Christian the 5th which entered into force in the Faroe Islands in 1688, suicide was defined as a crime and was therefore punishable. First two suicides in the Faroe Islands will be compared: one case in 1766 and another in 1843. The purpose of the comparison is to analyse and discuss the general legal changes from the former case to the second. The Norwegian Law was in force in the Faroe Islands at both instances and even if only approximately 80 years are between the cases, the punishments are evidently not the same. In order to perspectivize three other cases of suicide from 1840s will be analysed.

1 MA í lögfrøði á Fróðskaparsetri Føroya.

Keldur og orðaval

Størsti parturin av keldunum eru óútgivnar og liggja á Føroya Landsskjalasavni. Hesar keldurnar fevna um vártings – og kirkjubøkur, politi – og justitsprotokollir, umframt kopibøkur, journalir og innkomin brøv hjá Færø Amt. Tað merkir tó ikki, at keldurnar til hesi málini eru úttømdar.

Tær máliskurnar, sum verða nýttar um sjálmorð í hesum sjálmorðsmálunum, eru í hvuðsheitum hesar:

... sig selv ombringer... sig har ombragt og løbet i Søen... omkommet sig selv... myrt sig selv med Villie... taget sig selv af Dage ... Selvmorder... Selvmord... aflive sig selv... skudt sig selv...spontane Aflivelse i Vandet...

Í døminum frá 1766 kemur orðið sjálmorð ella selvmord ikki fyri, eins og tað hvørki framgongur í Norsku Lóg ella í Bíbliuni. Í teimum seinnu dømunum verða somu heitini framvegis nýtt, meðan orðið Selvmorder og Selvmord er komið afturat. Orðið sjálmorð er søguliga sæð knýtt at tí kristna týðninginum at myrða seg sjálvan, also sum ein brotsgerð.² Í hesi greinini velji eg, umframt aðrar vanligar máliskur, at nýta orðið sjálmorð, sum er tað vit vanligar brúka í dag.

Skarprættarin, sum gjørði av við seg sjálvan

...da sagde han, at han iche kunde faae freed hverken natt eller dag, stoed saa op af sengen, og begyndte at sprække sine klæder op og toog i sit bare lægem og sagde Herr Gud, Herr Gud...

Vitnisfrágreiðing hjá Elisabeth Hermansdatter í Løgtingshúsinum í Havn 19. mars 1766³

19. mars í 1766 var „Extra Ret Satt og Holden i Laugthingshuset“ í Havn í sambandi við at skarprættarin Jacob Maartensen í Havn varð funnin druknaður uttan fyri Tangan í Bug 13. mars. Har hevði hann koyrt tveir tungar steinar í hvør sína ermu, bundið fyri, stillað skógvarnar eftir á landi og síðani druknað seg. Eftir at 6 lögprættumenn høvdu skoðað líkið, varð staðfest, at Jacob „sig har ombragt og løbet i Søen.“ Hereftir vórðu 6 vitni avhoyrd.⁴

2 Georges Minois vísir í bókini History of Suicide. Voluntary Death in Western Culture (2001) á, at skilt verður ímillum tað kristna „self-killing“, og tað heidna „suicide“ (Minois, 2001, pp. 181–183).

3 Vártingsbók 19. mars 1766, opna 456

4 Op.cit.: opnur 454-457

Rætturin staðfesti, at Jacob Maartensen hevði gjørt av við seg við beráddum huga, og hann varð síðani dømdur „i nøye conference“ eftir Norsku Lóg, NL 6-6-21. Har stendur at: „Den som sig selv ombringer, have sin Hovedlod forbrut til sit Herskab, og maa ej begravis enten i Kirken, eller paa Kirkegaard, med mindre hand gjør det i Sygdom og Raseri.,(„Kong Christian Vs Norske Lov 1687,“ n.d., p. 243). Dómurin í Vártingsbókini var, at hann skuldi verða jarðaður „iche i Kirken eller paa Kirkegaarden,“ útreiðslurnar av jarðingini takast av ognini og ognin fara til kong. Í hesum førinum varð Norska Lóg tískil útint bókstaviliga.

Í Kirkjubókini fyri Suðurstreymoyar Prestagjald stendur umframt dómin, at „ej heller blev der kastet jord paa hannem.“ Hendan avleiðingin, at jarðingarrítualið at kasta jørð á líkið ikki verður fylgt, er ikki lýst sum partur av dóminum í Vártingsbókini. Hinvegin er hon eisini at finna í NL 2-10-4. Har stendur: „De maa ej kaste Jord paa, eller holde Ligprædiken over nogen, som for sin Misgierning er bleven rettet, eller har myrt sig selv med Villie.“ Hóast tað ikki er nevnt í dóminum, samsvarar praksis í hesum førinum eisini við lógina. Niðurstøðan er tí, at Jacob Maartensen varð dømdur bókstaviliga eftir lógini.

Hendan síðvenjan, at tað er ein brotsgerð at taka seg av døgum, kann sporast heilt aftur til romversk-katólkska lóg og Kirkjuráðini í Rómarríkinum í 400-500 talinum, har samtykt var at kriminalisera sjálmorð av ymsum orsökum. T.d. kunnu vit nevna kirkjuráðið í ár 452 í Arles, har tað varð viðtikið at forbjóða trælum og tænastrúfólki at gera sjálmorð. Tað hevði í roynd og veru eina praktiska orsök, nú kirkjan átti meira og meira jørð og ikki hevði ráð at missa arbeiðsmegina. Trælirnir vóru ogn hjá sínum harrum, og niðurstøðan var m.a., at ein trælur, sum tekur seg av døgum, fremur rán ímóti harra sínum og er fullur av devulsettari øði. Franski søguførðingurin Georges Minois hevur skrivað bókina *History of Suicide. Voluntary Death in Western Culture*, sum er eitt av fáu verkunum, ið sera gjølliga lýsir sjálmorð í einum søguligum ljósi. Hann sigur tað soleiðis í bókini: „Social, economic, and political conditions put pressure on morality, criminalizing suicide as an offense against God, nature, and society.,(2001, p. 30). Á henda hátt vindur forboðið uppá seg, og sjálmorð verður fullkomiliga kriminaliserað á kirkjuráðunum í Braga í 563 og Auxerre í 578. At forbjóða sjálmorði hevur havt praktiskar orsøkir, samstundis sum tað av kristindóminum varð fordømt sum ein ræðulig synd og ein háðan í móti Gudi. Sjálmorð verður also forbjóðað, hóast teir fyrstu kristnu tekstirnir og so eisini Bíblían ikki nevna nakað beinleiðis um sín hugburð til sjálmorð (Minois, 2001, pp. 24–41). Tað einasta staðið, sum óbeinleiðis sipar til tað í Bíbliuni, er 5. boð í teimum 10 boðunum, 2. Mós. 20, 13: „Tú mást ikki sláa í hel.“

Í evropa varð sjálmorð hereftir so líðandi umfatað av rættarsak og dómi, ognin hjá tí seka varð konfiskerað og tikin frá teimum óseku avvarðandi; nógvastaðni

varð líkið útsett fyri skemd við t.d. at vera drigið gjøgnum gøturnar og hongt, fyri síðani at verða jarðað í óvígda jørð uttan farran av kirkjuligum hátíðarhaldi. Til skrekk og ræðslu fyri fólkíð. Sjálmorð var vissur vegur í helviti og einasti útvegur frá hesum dómi var prógv fyri, at gerningurin var gjørdur í órskapi. Eyðkennini eru meira og minni skiftandi alt eftir tíð og stað (Minois, 2001). Hendan síðvenjan fylgir við í Norsku Lóg Christians V.

Norska Lóg Christians V er ein monarkilóg, men í hátíðarligu fortaluni til lógarsavnið verður greitt og týðuliga staðfest, at Christian V er kongur av guds náði, og at „Guds Frygt og Retfærdighed ere de tvende fornemste Støtter og Hovedpillere“ („Kong Christian Vs Norske Lov 1687;“ n.d., p. 11). Tað teokratiska grundarlagið skínir sostatt ígjøgnum og minnir á, at hetta er ein stjórnarformur, sum byggir á religión.

Í lógarsavninum eru seks bøkur. Hin fyrra nevnda greinin, NL 6-6-21, er also partur av 6. bók, sum eitur „Om Misgjerninger“ og er grundarlagið undir revsirættinum. „Den som sig selv ombringer“ verður tað rópt í greinini, men kapitulin eitur „Om Manddrab,“ og har síggja vit beinanvegin, at sjálmorð her verður javnstillað við morð.

Bygnaðurin í 6. bók „Om Misgjerninger“ er beinleiðis grundaður á tey 10 boðini, og sum danski professarin í løgsøgu, Ditlev Tamm, vísir á í bókini *Retshistorie* (2009), so er hesin bygnaðurin vanligur fyri revsirættin í samfíðini í Norðurevropa eftir reformatiónina (Tamm, 2005, pp. 271–272).

Yvirjekari í egnum sikti

5-10 minutter før hun hørte Skuddet, gav hende drengen ud i Kjøkkenet, hvor hun da opholdt sig, og bad hende da med Taarer i Øjnene om at passe vel paa Børnene

Úr frágreiðing frá tænaštudentuni Christiane Johannesdatter 14. februar 1843⁵

Yvirjekari Joen Pedersen skjeyt seg sjálvan í húsinum hjá sær í Havn 14. februar 1843. Líksýn og forhoysr var á gerningsstaðnum, har kannað varð, hvør orsök kundi vera til deyðsfallið. Tað varð staðfest, at hann hevði gjørt av við seg við vilja.⁶

Havnin var lítil og stutt var frá a til b, og tað merkir, at tað var lættari hjá amtmanninum at fylgja sakini upp, enn um tað var longri burturi, t.d. í Norðoyggjum. Hans Andersen Lund, sum var prestur í Suðurstreymoy og búði í Sandágerði, skrivaði til amtmannin, Christian Pløyen og bað um „det høie

5 Úrskrift úr Færøernes Sorenskriveries Forhørs-protocol, Færø Amt Innkomin brøv, Litra N, nr. 498/1843, 15. feb.

6 Ibid.

Amts resolution angaaende ligets begravelsesmaade.⁴⁷ Í aftursvarinum staðfesti Pløyen at:

Joen Pedersen har med Villie aflivet sig, dersom der eiheller er nogen Anledning til at antage, at denne sørgelige Gjerning er udført under en forvildet Sindstilstand. Hans Levninge ville derfor i Overensstemmelse med Lovgivningen og den vedtagne Praxis, være at jorde paa et afsides sted paa Kirkegaarden, i al Stilhed, enten tidligt om Morgen, eller seent om aftenen, og uden Jordpaakastelse eller anden Høitidelighed.

Resolútióin frá amtmanninum Christian Pløyen⁸

Hvat er tað, sum er broytt frá 1766 til 1843? Avleiðingin tekur støði í bæði „Lovgivningen“ og „den vedtagne Praxis.“ Her síggja vit, at NL 6-6-21, sum sigur, at ognin skal takast og líkið jarðast uttan fyri kirkjugarðin, ikki verður útint. Líkið skal í staðin jarðast avsíðis í kirkjugarðinum, í tøg, antin tíðliga um morgunin ella seint um kvøldið. Tað er sannlíkt, at tað er tað, sum í resolútióinini verður nevnt „den vedtagne Praxis.“ Hóast NL 6-6-21 enn er í gildi, so er hon skumpað til viks av einari dómspraksis, sum við tíðini spakuliga er broytt. Hendan nýggja praksisin er also ikki alment kunngjørd og viðtíkin sum ein fyriskipan, men hevur spakuliga ment seg.⁹ Hervið er eisini eitt medvit um, at praksis er broytt og í broyting. NL 2-10-4 verður útint, tí jørð skal ikki verða kastað á mannin, og hetta samsvarar við „Lovgivningen.“

Viðkomandi er nú sloppin innum kirkjugarðskantin og soleiðis í vígda jørð. Málið skal ikki fyri rættin,¹⁰ og í resolútióinini verður einki nevnt um ognina. Revsingin at missa ognina – á donskum rópt hovedslodsfortabelse – varð avtíkin fyri allar brotsgerðir, eisini sjálmorð, í 1824 eftir fyriskipan 24. september hetta árið (Klein, n.d., pp. 259–261).¹¹ Hendan avgerðin varð helst ávirkað av arbeiðinum hjá „kriminallovkommissionen,“ sum í 1800 varð sett at gera eitt grundarlag til eina nýggja revsilóg í Danmark (Tamm, 1998, pp. 216–217, 2005,

7 Færø Amt Innkomin brøv, Litra N, nr. 1843/499, dagfest 15. feb.

8 Færø Amt Kopibók, Litra U, 1843/1126, dagfest 15. feb.

9 Á Statens Arkiver verður met, at henda nýggja praksisin ikki er niðurskrivað og alment viðtíkin.

10 Havi kannað justistprotokollirnar og kann staðfesta, at har er eingin sak um sjálmorð í sær sjálvum at finna.

11 Hendan fyriskipan er tó hvørki at finna í Justitsprotokollini, í Færø Amt Innkomin brøv 1824/1825 og heldur ikki í Færøsk Lovsamling hjá Edward Mitens. Hon hevur havt gildi í Føroyum, men ein tó kann spyrja, um hon er vorðin kunngjørd her.

p. 292). Tað samsvarar eisini við støðuna í 1843, tí einkjan eftir Joen Pedersen, Anne Margrethe Samuelsdatter, søkti um at sleppa at sita í óskiftum búgvi.¹²

Við støði í hesi sakini síggja vit, at amtmaðurin hevur sjálvur heimild at gera av, hvussu viðkomandi lík skuldi jarðast. Men hann ger tað í samsvari við lógina og status quo. Við hesum kunnu vit greitt og týðuligt staðfesta, at revsingin í 1843 er nógv linari enn í 1766. Praksis hevur sostatt yvirhálað lógina, og sjálvmorð er í ferð við at verða avkriminaliserað.

Frá synd til skynsemi – frá rættarsak til resolútió

Tað eru knapt 80 ár millum hesi bæði dømini. Í seinna døminum eru vit enn í upplýsta einaveldinum har Norska Lóg Christians V er í gildi. Men hvat er tað so, sum hendir revsirættarliga?

Í stuttum kann sigast, at við endan av 1700 talinum komu nýggjar grundtreytir innan revsing, og tað var eitt rák, sum var ávirkað av náttúruleg og upplýsingartíð. Heimsmyndin broyttist við nýggjari náttúruvísindaligari vitan, og trúgvín á skynsemi hevði stóra ávirkan á revsirættin og gjörði at tað, einfalt sagt, ikki bar til at síggja Bíbliuna og kanóniskan rætt sum ein óvikaligan myndugleika. Eyðkent fyri náttúruættin er, at hann er áhugaður í tí alment menniskjastiga og vil finna fram til, um tað finnast meira ella minni relativar náttúrulegir fyri menniskjaligt samlív. Vit fara í størri mun frá moralsku imperativinum, sum vit t.d. hava sæð í teimum 10 boðunum, til tað kategoriska imperativið, also at menniskju skulu bera seg soleiðis at, at grundarlagið undir teirra avgerðum eisini kann vera grundarlag undir almentgaldandi lóggávu.

Sjálvmorð var eitt stórt kjakevni í 1700-talinum ímillum heimspekingar. Teir vóru ikki á einum máli um tað og sóu tað frá nógvum ymiskum sjónarhornum, men felags fyri teir, og tað avgerandi var, at útgangsstøðið var rationelt og ikki religiøst. Sum Minois vísir á, var hetta kjakið við til at skilja sjálvmorð frá synd og brotsgerð og soleiðis við til at avkriminalisera tað (Minois, 2001, pp. 211–301). Grundtreytirnar undir nýggja revsirættinum var tankin um samfelagssáttmálan, sum snýr seg um, at einstaklingar í einum samfelag lata so mikið av sínum frælsi til tess at fáa fyrimunir og verju við felagsskapinum. Tað inniber bert neyðugar revsingar og revsingar, sum eru í proportiún til brotsgerðina og revsingin skal vera til gagns fyri tað almenna besta (Tamm, 1998, pp. 214–215, 2005, pp. 232–233, 273). Tískil var eisini jakast um, hvat í heila tikið var neyðug revsing og hvat ikki var. Ein av heimspekingunum, sum skrivaðu um sjálvmorð, var Montesquieu (1689-1755). Hann skrivaði um tað í m.a. *Lettres Persanes* (1721) har hann hevði at teimum strongu evropeisku lógunum um sjálvmorð. Hann sigur: „Society is

12 Færø Amt Kopibók, Litra Ta, 1843/304, dagfest 25. mars.

based on mutual advantage: but when it becomes a burden to me, why should I not renounce it?“ (Montesquieu, 2008, p. 103). Hóast Montesquieu ikki skrivaði nakað beinleiðis um samfelagssáttmálan, so kann ein siga, at hendan orðingin er skyld við ta hugsanina, við tað at samfelagið er grundað á felags fyrimunir.

Italienin Cesare Beccaria var eisini barn av hesum tankum, og í 1764 útgav hann skriftið *Dei diletti e delle pene*, sum er mest kent fyri at vera tann fyrsta rationella uppgerðin móti deyðarevsing. Tað kom út á donskum í 1796, *Om forbrydelser og straf*, og kann sigast at vera sera viðkomandi enn í dag. Fá ár áðrenn Beccaria skrivaði tað, hevði hann eisini lisið *Lettres Persanes* hjá Montesquieu, har hann veruliga fekk áhuga í heimspeki. Tað var Montesquieu, sum kom við hugskotinum um proportionalitet í millum brotsgerð og revsing og Beccaria var við til at menna hugsanina um samfelagssáttmálan (Helles, 1998, pp. 14, 23, 27; Tamm, 1998, pp. 214–215). Beccaria skrivar í *Dei diletti e delle pene* eisini eitt brot um sjálmorð, og tað er beinanvegin týðuligt, at hansara grundgevingar taka støði í samfelagssáttmálanum. At ein persónur ger sjálmorð, sigur hann, er minni skaðiligt fyri eitt samfelag, enn at ein persónur rýmur úr samfelagnum. Tann fyrri leggur alt eftir seg, og tann seinni tekur bæði seg sjálvan og sína ogn úr samfelagnum. Revsing fyri sjálmorð er tí bert ein spurningur, hvørt tað er nyttugt ella skaðiligt fyri eitt samfelag, at íbúgvarnir hava frítt at fara. Tað er ónyttigt, at samfelagið er eitt fongsul, tí einasti háttur at halda upp á borgararnar er at økja um vælferðina hjá tí einstaka. Ein lóg, sum sperrar fólk inni í sínum egna landi er tí ónyttig og órættvís. Og tað er revsing fyri sjálmorð tiskil eisini (Beccaria, 1998, p. 120).

Í 1736 varð den Juridiske Eksamen innførd á Københavns Universitet, og har var náttúrurættur ein týðningarmikil partur av útbúgvningini (Tamm, 2005, pp. 250–251, 263). Skriftið hjá Beccaria frá 1764 kom út á donskum í 1796, men var kent í Danmark áðrenn hetta (Tamm, 2005, pp. 277–278). Hetta rákið hevur havt ein hugsjónarsøguligan týðning, har rationel og logisk tankagongd hevur vunnið seg meira fram. Tað hevur mest sannlíkt eisini verið við til at ávirka, hvussu avleiðingin av sjálmorðum hevur flutt seg frá 1766 til 1843. Lógin er yvirhálað av praksis og er vorðin nógv linari, tí tað sum meginregla er óneyðugt við rættarsak og revsing.

Í 1821 tók ein nýggj lestrar skipan á Det Juridiske Fakultet á Københavns Universitet við. Endamálið var at útbúgva dugnaligar embætismenn, sum kundu tæna statinum, soleiðis at tann borgarliga trygðin var í miðdeplinum. Tann hægsta próvtøkan var Den Fuldstændige Juridiske Embeds-Eksamen, og eitt av teimum átta próvtøkufakunum í henni æt Almindelígr retslære, harav náttúrurættur var ein partur inn til 1839. Fyri at kunna starvast sum dómari, sum limur í Kanselliinum ella sum amtmaður, var tað eitt krav, at tú hevði staðið hesa próvtøku við tí besta

karakterinum (Tamm, Dübeck, & Slottved, 2005, pp. 143–148). Christian Pløyen var, sum nevnt, amtmaður í Føroyum, tá ið sjálmorðið frá 1843 fór fram, og hann tók den juridiske Embeds Examen í 1826 og 1827 (Nielsen, 1888, p. 40). Um hann tók den fuldstændige juridiske Embeds Eksamen tykist at vera óvist út frá teimum skjølunum, sum eg havi sæð, men hann hevði so heimild at vera amtmaður og í hansara tíðarskeiði sum lesandi, hevur hann tískil eisini arbeitt við náttúrurætti. Samstundis er Pløyen eitt gott dømi um tað rákið, at fleiri og fleiri danskir embætismenn í Danmark vórðu útbúnir í lóg.

Í 1866 verða NL 6-6-21 og 2-10-4 endaliga avtikin (saman við eini rúgvu av øðrum kapitlum og greinum) tá ið Almindelig Borgerlig Straffelov, sum hevði verið sera leingi ávegis, verður tinglýst í Føroyum 3. apríl 1866¹ – 100 ár eftir at skarprættarin Jacob Maartensen druknaði seg við Tangan í Bug.

Perspektivering

Tað er ein ikki sørt ironisk søga um skarprættaran í Havn, sum í síni tíð sum skarprættari ikki avrættaði nakran, men endaði við at drepa seg sjálvan og verða dømdur og revsaður fyri tað. Tað dømið er ein prinsipielt sigandi kjarna í teimum revsirættarlígu broytingunum, sum hendu í 1700-talinum.

Síðsta avrættingin í Føroyum var í 1706 (Nolsøe & Jespersen, 2004, pp. 138–139),² og Jacob Maarhensen hevur tískil ikki avrættað nakran, tí hann var bøðil frá uml. 1757 til 1766 (Nolsøe & Jespersen, 2004, p. 131). Deyðarevsing hevur verið í gildi og fólk hava fingið deyðadóm, men tey hava fingið náði so ella so.³ Tað vóru júst tílíkar harðar revsingar, sum t.d. at vera hongdur fyri at stjála, sum gjórdu, at farið varð yvir til mildari revsing, tí hendan almenna kropsliga revsingin og avrættingin, sum var til skrekk fyri fólk, ikki hevði ta moralskt uppbyggjandi ávirkanina á fólk, sum ynskt varð. Og ofta vóru revsingarnar so harðar, at tað í nógvum førum endaði við, at tær ikki vórðu gjøgnumfórdar.

Í sambandi við skarprættaran, hevur Beccaria ein ógvuliga beinraknan og logiskan spurning, sum er viðkomandi at taka fram. Spurningurin snýr seg prinsipielt um deydarevsing. Beccaria spyr út frá tankanum ella idealinum um samfelagssáttmálan: Hvussu kann princippið um deydarevsing sameinast við, at tað ikki er loyvi at taka sítt egna lív? Eitthvørt menniskja hevur bara latið minst møguligt av sínum frælsi, og hvussu kann sjálvt lívið so vera ein partur av tí offrinum? Hann spyr:

1 Sorinskrivarin, Justitsprotokol, 3. apríl 1866

2 Vártingsbók 1705, 4. apríl

3 Sí t.d. greinarnar hjá Hans Andrias Sølvará um teir seinastu deyðadómarnar í Føroyum (2008a, 2008b)

Og hvis det virkelig forholdt sig således, hvordan kan et sådant princip så forenes med princippet om, at et menneske ikke har ret til at berøve sig selv livet? Denne ret måtte det nødvendigvis have for at kunne overdrage den til andre eller til hele samfundet.

Cesare Beccarie, Om forbrydelse og straf (1998, p. 102)

Hetta er personifiserað í skarprættaranum. Hann hevði loyvi at avrætta onnur, men ikki seg sjálvan. Hetta er við til at markera skiftið frá, at avrætting er loyvd meðan sjálmorð er ein brotsgerð á tí einu síðuni, til at deyðarevsing verður avtíkin og sjálmorð er loyvt. Einstaklingurin fær eftir lógini stórri myndugleika at ráða sær sjálvum.

Skulu vit nú perspektivera leiklutin hjá embætismanninum og hansara støðu til lógina, verður hann týðuligari, um vit taka onnur sjálmorðsmál við, har umstøðurnar eru ymiskar. Málini verða nevniliga ikki skorin yvir ein kamb. Her verða trí mál tikin við. Tað fyrsta er, tá ið ein føroyskur sýslumaður sambært amtmanninum ikki hevur fylgt røttu mannagongd. Tað næsta er, har ein persónur hevur gjørt av við seg í einum „ubevidst og forvildet Tilstand,“ og tað triðja, tá ið talan er um ein brotsmann, sum ger av við seg, áðrenn hann nær at verða dømdur og fáa sína revsing.

Sýslumaður fylgir ikki donsku mannagongdini

12. oktober 1841 boðaði sýslumaðurin í Norðoyggjum, Samuel Michael Matras, amtinum frá, at „ungkarl“ Johan Peder Jacobsen var saknaður á Norðoyri.⁴ Áðrenn hann varð funnin, hevði beiggi tann saknaða spurt prestin Leonard Christian Fischer á Viðareiði, um líkið av beiggjanum kundi verða jarðað í kirkjugarðinum, um tað varð funnið aftur. Tá svaraði prestur, at um Johan Peder Jacobsen ikki hevði víst ella sagt nakað, sum var ímóti religiónini, so var tað í lagi.⁵ Maðurin rak upp á land ein knappan mánað seinni og Matras lat hann jarða í kirkjugarðinum millum hini, men boðaði ikki amtinum frá.⁶ Í 1843 frætti amtmaður Pløyen tó sum slatur, at maðurin var funnin og jarðaður, og bað nú um eina frágreiðing frá sýslumanninum.⁷ Tá ið Pløyen hevði fingið eina stutta frágreiðing, hartaði hann sýslumannin í einum ordra og gjørði honum púra greitt, hvussu mannagongdin eftir lógini eigur at vera og slær fast, at sýslumaðurin var farin út um sína heimild:

4 Færø Amt Journal, Litra M, nr. 783/1841, dagfest 12. okt.

5 Færø Amt Innkomin brøv, Litra N nr. 640/1843, 10. apríl

6 Færø Amt Innkomin brøv, Litra N nr. 548/1843, 20. mars

7 Færø Amt Kopibók, Litra U, nr. 1131/1843, 23. februar

Paa grund af min Ordre draget hos Hr Sysselmanden under 20de i dM indberettet at Ungkarl Johan Peter Jacobsen af Nordøre, som den 7 October 1841 blev borte, og om hvem Man vil formode, at han havde omkommet sig selv i Tungsindighed, den 1ste Novbr. næstefter blev fundet paa Strandbredden og Dagen efter jordnet paa Kirkegaarden, men i Stilhed.

I Henhold hertil meddeles dem hermed, til Efterretning og Efterlevelse for Fremtiden, at det, efter de bestaaende Love, er Amtmanden den, som have at resolve angaaende Maaden, paa hvilken de, der ombringe sig selv, eller om hvem Saadant kunne formodes, skulle begraves, og at det ved efter egen Myndighed at træffe Foranstaltninger i det omhandlende Tilfælde, har overskredet deres Competence. Ved at indberette slige sørgelige Begivenheder til Amtet, er det derfor Sysselmandens pligt at lade følge alle de Oplysninger om den Afdødes Sindstilstand, samt om maaden hvorpaa og Omstændighederne under hvilke, han kan have taget sig selv af Dage, som kunne tilveiebringes, og derefter at afvente Amtets Resolution.

Bræv til sýslumann Matras frá Pløyen 28. mars 1843⁸

Eftir svarinum til orðran at døma, hevði føroyski sýslumaðurin virðing fyri orðranum og vildi frameftir fylgja hesi mannagongdini. Hann svaraði, at hann ikki skuldi gera tað aftur og at „Ordren iagttages“.⁹ Hetta dømið vísir, at Pløyen sum danskur embætismaður er vanur við, at alt er kodifiserað, at hann gongur høgt upp í, at alt skal ganga fyri seg líka fyri lógini „efter de bestaaende Love,“ og at hann hevur ilt við at arbeiða eftir óskrivaðari siðvenju og óformelt eins og sýslumaðurin ger. Hansara hugsanarháttur kemur í stríð við tann hjá tí føroyska sýslumanninum, sum uttan iva hevur kent tann deyða væl. Pløyen nýtir hetta høvið til at uppala sín undirmann, hvussu tað eftir lógini eigur at vera. Vit kunnu so spyrja: Hevur sýslumaðurin verið tilvitaður um hesa viðtiknu mannagongdina? Var tað vanligt, at sýslumenn ikki kendu til, hvat valdið kravdi av teirra leikluti? Hava ikki allar viðtøkur verið kunngjörðar?

Sjálvmorð framt í „forvildet eller ubevidst Tilstand“

Det er saaledes godkjendt, at Cecilie Jacobsdatter i den sidste Tid, hun levede, oftere har været i en ubevidst og forvildet Tilstand, og det høist muligt, at hun i et saadant Øieblik har aflivet sig selv...

Frágreiðing og spurningur frá Pløyen til Kansellið¹⁰

8 Færø Amt Kopibók, Litra U, nr. 1191/1843, 29. mars

9 Færø Amt Innkomin brøv, Litra N nr. 640/1843, 10. apríl

10 Færø Amt Kopibók, Litra T, nr. 132/1842, 4. februar

Hetta er eitt dømi um, hvussu eitt sjálmorð, sum verður framt í „Sygdom“ ella „Raseri“ verður handfarið í 1842. Amtmaðurin skrivaði eina frágreiðing um tilburðin til Kansellið, og har grundgav hann nágreiniliga, at Cecilie Jacobsdatter hevði verið í einum „ubevidst og forvildet Tilstand“, tá ið hon tók seg av døgum tann 3. januar 1842. Amtmaðurin skjeyt síðani sjálvur upp, at hon skuldi jarðast í kirkjugarðinum, og at jørð skuldi verða kastað á hana. Men tað skuldi vera í øllum stillum, uttan sang og klokkuringing, og bert næstringarnir sluppu at vera hjástødd. Hendan avgerðin endar tó ikki her, men sum amtmaðurin sigur: „hvilken Foranstaltning jeg ikke har skullet undlade, herved pligtskyldigt og ærbødigst at underkaste det høie Collegies gunstige Bedømmelse.“¹¹

Líkið varð jarðað 6. januar 1842, t.v.s. ein lítlan mánað, áðrenn brævið yvirhøvur varð skrivað og sent til Kansellið í Danmark. Hóast tað, so vísir hetta, at evsti myndugleiki liggur hjá kollegiinum, sum skuldi meta um avgerðirnar í eini gongd støðugt at samanbera fordømir fyri at halda og menna eitt ávíst støði.

Brotsmaður í „vild mark“

Uden at Dommeren eller Retsvidnerne kunde forhindre det, styrtede Arrest. derpaa ud af Døren og, uagtet Dommeren, hans Fuldmægtig, der førte Protocollen, og Retsvidnet Andreas Nielsen øieblikligen løbe efter ham, var det den Dag ikke muligt at indhente ham eller at forhindre, at han over en Fjerdingen herfra Bøigden, styrtede sig i Søen fra 10 á 12 Favne høi Klippe.

Úr Politiprotokol 12. september 1843¹²

Lærarin úr Kunoy, Simon Stephensen, var arreteraður fyri ótrúskap og at hava fordrivið og jarðað eitt fostur í 1841. Sum tað sæst omanfyri, rýmdi hann úr forhoyrinum í Kunoy 12. september og gjørði sjálmorð.¹³ Í hesum førinum er talan um ein brotsmann, sum forger sær, áðrenn hann nær at verða dømdur og revsaður. Fyri at avgera, hvussu hann skuldi jarðast, leitaði amtmaður Pløyen sær ráð í fordømmum við at hyggja í ymisku kongaligu skrivini sum streymaðu út frá Kanselliinum. Hann boðaði kollegiinum frá, at um líkið varð funnið aftur, so skuldi tað skal jarðast „paa vild mark.“ Við hesum vísti hann á, at hann

11 Ibid.

12 Politiprotokol 12. september 1843

13 Justitsprotokol 9. – 13. november 1843 & Politiprotokol 21. august – 10. oktober 1843

stuðlaði seg til „Analogien af det høie Collegie Brev af 18 mai 1815.“¹⁴ Hetta brævið finna vit í savninum *Kongelige Reskripter og Resolutioner, Reglementer, Instruxer og Fundatser samt Kollegialbreve, med flere Danmarks Lovgivning vedkommende offentlige Aktstykker for Aaret 1815* (1826, p. 138). Talan er um eitt líknandi dæmi frá Sorø Amt, sum Kansellið hefur góðkent í einum skrivi til amtmannin har, sí mynd 1. Í hesum førinum síggja vit, at amtmenn í gjøgnum skrivini frá Kanselliinum eisini spegla sær í sínum javnlíkum í einum fløktum netverki av kongaligum skrivum.

Samskiptið og samráðingar í øllum sjálmorðsmálunum frá 1840unum vísa, at tað er eitt medvit um, at praksis er broytt og enn er í broyting. Har er ikki *ein* endalig og einföld loysn at halda seg til, eins og vit sóu við døminum frá 1766. Tað, sum út frá tilfarinum at døma hefur størstan týdning hjá Pløyen, er, at gera alt rætt eftir lógini og tí praksis, sum viðtíkin er. Dømini frá 1840unum vísa sostatt, at Føroyar eru tætt knýttar at donsku sentraliseringini undir upplýsta einaveldinum. Harafturat er framferðarhátturin er reint sekulerur, og kristiliga avleiðingin fyri lívið eftir hetta er óviðkomandi. Tað var vanlig fólkslig trúgv, at um tú hevði gjørt av við teg sjálfvan, so slapst tú ikki í himmiríki (sí t.d. Graba, 1987, p. 147; Rasmussen, 1985), men hesin spurningur sæst als ikki aftur hjá amtmanninum.

Sambært Adolph Berg, donskum distriktlækna í Suðuroy 1862-1869, vóru 11 sjálmorð í Føroyum í tíðarskeiðinum 1817-1868 (1889, pp. 95–96). Skal ein hava eina fullfíggaða mynd av, hvussu mynstrið viðvíkjandi jarðingarhátti í Føroyum er og broytist við tíðini, so er neyðugt at kanna nógv fleiri sjálmorðmál enn gjørt í hesi greinini. Tað er í øllum førum áhugavert, at vit her hava heili 4 sjálmorð bert frá 1841-43, tí tað kundi bent á, at tað vóru fleiri sjálmorð enn, Berg kom fram til.

Niðurstøða

Í greinini er evnið sjálmorð í Føroyum kannað við støði í teimum revsirættarligu broytingunum, sum fóru fram í 18. øld í Evropa. Í staðin fyri at byggja á eitt religiøst grundarlag, so vórðu revsingarnar í størri mun grundaðar á náttúrurætt og upplýsing enn áður. Tvey sjálmorðsmál frá 1766 og 1843 vórðu samanborin. Eftir Norsku Lóg, var tað ólógligt at gera sjálmorð, og í málinum frá 1766 var hin seki, sum var ein arbeiðsleysur skarprættari, dømdu nágreiniliga eftir lógini.

14 Færø Amt Kopibók, Litra T, nr. 427/1843, 23. november. Simon Stephensen rak á land í Sumba, og áðrenn líkið varð eyðmerkt, høvdu tey har fyríbils jarðað hann avsíðis í kirkjugarðinum uttan nakað kristiligt hátíðarhald. Pløyen spurdi kollegið, um líkið kundi verða liggjandi, ella um tað skuldi gravast upp aftur og jarðast í „vild mark“ fyri at tað skuldi fáa sína revsing. Hvussu leikur fór, havi eg ikki kannað í samband við hesa greinina.

Hann skuldi jarðast í heidna jørð, ognin fara til kongs og jørð skuldi ikki verða kastað á hann. Henda siðvenjan byrjar afturi í rómversku kirkjuráðunum og hongur við í Norsku Lóg. Men dømið frá 1843 vísir, at hóast Norska Lóg enn er í gildi, so eru flestu partar í lógini viðvíkjandi sjálmorði yvirhálaðir av nýggjari praksis. M.a. kann líkið nú jarðast avsíðis í kirkjugarðinum. Idé-søguliga sæð høvdu náttúrurættur, upplýsingartíð og tankin um samfelagssáttmálan týðning fyri, at farið varð at hugsa meira rætt og logiskt í sambandi við meiningina við og ávirkanina av revsing. Hvat var neyðug revsing, og hvat var ikki? Farið var í størri mun frá teimum moralsku imperativunum til tað kategoriska imperativið. Tað var sum meginregla óneyðugt, at sjálmorð var revsivert. Hetta hevur verið við til at ávirka, hvussu fatanin av sjálmorði hevur flutt seg frá 1766 til 1843. Tað er tí ein ironisk søga um skarprættaran í Havn, sum ikki avrættaði nakran, men endaði við at forgera sær sjálvum og verða dømdur fyri tað. Tí spyr Cesare Beccare av røttum: hvussu kann prinsippið um deyðarevsing sameinast við, at tað ikki er loyvt at taka sítt egna lív?

Søgan um skarprættaran markerar skiftið frá at avrætting er loyvd meðan sjálmorð er ein brotsgerð, til at deyðarevsing verður avtikin og sjálmorð er loyvt. Hóast NL 6-6-21 enn var í gildi, so er hon í 1840unum skumpað til viks av einari dómspraksis, sum við tíðini spakuliga er broytt. Hendan nýggja praksisin er ikki alment viðtikin sum ein fyriskipan, men hevur spakuliga ment seg. Bara í 1841-43 eru fyra sjálmorð í Føroyum, har man sær, hvussu tað verður praktiserað, og at har er eitt medvit um, at praksisin er broytt og enn er í menning. Har er ikki ein endalig loysn at halda seg til eins og í 1766. 100 ár seinni, í 1866, tá ið Almindelig Borgerlig Straffelov langt um leingi verður sett í gildi, er sjálmorð eftir lógini heilt avkriminaliserað.

Greinin er partur av verkætlanini Moderniseringin av føroyska samfelagnum í 19. øld – ein kanning av teimum sosialu og búskaparligu kreftunum, sum skaptu nútímans Føroyar. Takk til Kára á Rógvi fyri góða vegleiðing um lóg og løgsøgu. Takk til Erling Isholm fyri góð ráð, vegleiðing og ikki minst fyri at vísa mær á hesi sjálmorðsmál, sum hann hevur funnið í Færø Amts Kopibog á Landskjalasavninum. Takk til Rolf Guttesen, Hans Andrias Sølvará og Gest Hovgaard fyri góða fakliga vegleiðing og ráð.

Serliga heimild arbeiðsgevarans at søkja upplýsingar um umsøkjara

Úrtak

Ivamáll hevur verið um, hvussu upplýsingar skulu veitast í sambandi við starvs-umsóknir, og serliga um tað er fyrrverandi ella komandi arbeiðsgevarin, ið hevur ábyrgdina av at tryggja, at heilt privatir og óviðkomandi upplýsingar ikki koma fram. Løgtingsins umboðsmaður kemur í máli frá 2006 til, at ábyrgdin einamest liggur á móttakandi myndugleikanum, sum ikki eigur at notera óviðkomandi upplýsingar, hann fær frá fyrrverandi arbeiðsgevara. Í líknandi máli kemur danski Hægstirættur í 2011 til óðrvísi niðurstøðu og staðfestir, at tað er fyrri arbeiðsgevarin, ið skal tryggja sær, at heilt privatir upplýsingar ikki koma fram, tá hann svarar fyrispurningi um fyrrverandi starvsfólk.

Abstract

It has not been clarified in relation to applications for public employment whether it is the former employer or the (potential) future employer, receiving an application, who is responsible for ensuring that purely private and otherwise irrelevant information is not included in the case. The Ombudsman of the Løgting has stated in a case from 2006 that this responsibility lies primarily with the receiving authority, which should not register irrelevant information provided by previous employers. In a similar case from 2011, the Danish Supreme Court on the other hand concludes that it is the former employer, if asked about former employees, who must ensure that purely private information is not passed on.

1. Inngangur

Í almennari setanartilgongd, har endamálið er at finna best skikkaða umsøkjaran til alment starv, skulu ásetingarnar í fyrisitingarlógini (Løgtingslóg nr. 132 frá 10. juni 1993 um fyrisitingarlóg) havast í huga. Hetta er tí, at avgerðin um, hvør skal setast, verður mett sum ein fyrisitingarrættarlig avgerð. Aðrar lógir, kollektivir sáttmálar, almennur setanarpolitikkur v.m. eru eisini viðkomandi í setanartilgongdini, men verða ikki nærri viðgjørd her.

Í umsókn um starv hjá tí almenna vísir umsøkjari javnan til aðrar arbeiðsgevarar, ið viðkomandi fyrr hevur havt. Slíkt tilvísing í starvsumsókn er at meta sum, at

1 Master í lóg, stjórnarfulltrúi á landssjúkrahúsinum. Greinin hevur uppruna í uppgávu, sum varð skrivað undir lesnaðinum á Fróðskaparsetri Føroya.

loyvi er givið setanarmyndugleikanum at venda sær til fyrrverandi arbeiðsgevarar og fáa nærri upplýsingar um umsøkjaran. Komandi arbeiðsgevarin kann tí søkja sær upplýsingar um umsøkjara hjá fyrrverandi arbeiðsgevara, ið umsøkjari visir til. Hetta er tó ikki ein rættur uttan avmarkingar.

Fyrisitingarlógin visir í § 28 á avmarkingarnar í mun til, hvat slag av upplýsingum, ið er loyvt at biðja um í málum, ið byrja við umsókn, og fyrisitingarlógin § 18 og innlitslógin (Løgtingslóg nr. 133 frá 10. juni 1993 um innlit í fyrisitingina) § 6 hava við sær, at notat skal takast, og partshoyrast skal um upplýsingar, sum ikki eru til fyrimuns fyri umsøkjaran, og sum hava stóran týðning fyri avgerðina í málinum

Niðanfyrri verður atgongdin at heinta upplýsingar hjá fyrrverandi arbeiðsgevara viðgjörd nærri, herundir hvussu myndugleikarnir eiga at handfara upplýsingar um umsøkjara.

2. Upplýsingar um heilt privat viðurskifti

Sambært § 27 í fyrisitingarlógini ber ikki til at *lata* upplýsingar um heilt privat viðurskifti frá einum myndugleika til ein annan uttan samtykki frá tí, ið upplýsingin viðvíkur. „Heilt privat viðurskifti“ verða útgreinað í somu grein sum upplýsingar um ættarslag, átrúnað, húðalit, politisk viðurskifti, kynsliga sannføring, heilsuviðurskifti, revsiverd viðurskifti, rúsevnmismisnýtslu og sosialar trupulleikar.

Fyrisitingarlógin visir í § 28, stk. 2, á, at í málum reist við umsókn, ber einans til at *biðja um* upplýsingar um heilt privat viðurskifti, um umsøkjarin hevur veitt samtykki. Avmarkingin hevur sambært viðmerkingunum til lógina til endamáls, at umsøkjari sjálvur skal kunna hava ávirkan á, hvørjar upplýsingar um heilt privat viðurskifti skulu koma fram í viðgerðini av umsóknini.²

Umframt at mark er fyri, hvat fyrisitingarligur setanarmyndugleiki kann biðja um og lata av upplýsingum, er heldur ikki loyvt at *viðgera* privatar upplýsingar. Persónsupplýsingarlógin greinar privat viðurskifti á sama hátt sum fyrisitingarlógin, men byggir á eitt prinsipielt bann ímóti, at slíkir upplýsingar verða viðgjørdir uttan samtykki. Ein arbeiðsgevari kann eitt nú ikki skriva í starvsfólkamappuna, hvønn politiskan lit eitt starvsfólk hevur. Frávik verða tó gjörd frá hesi reglu eftir §§ 9 og 10 í persónsupplýsingarlógini (Løgtingslóg nr. 73 frá 8. mai 2001 um viðgerð av persónsupplýsingum) og eftir §§ 12 og 13 í nýggju dátuverndarlógini, sum fær gildi 1. januar 2021, um eitt nú persónurin av egnum vilja hevur játtað viðgerð av slíkum upplýsingum, ella neyðugt er hjá fyrisitingarliga myndugleikanum at viðgera viðkomandi upplýsing fyri at røkja endamál, sum greitt ganga fram um

2 Løgtingstíðindi 1991, s. 460.

fyrilitið fyri starvsfólkinum.³ Hevur setanarmyndugleiki fingið upplýsingar til vege, sum hava týðning fyri málið, og ikki eru til fyrimuns fyri umsøkjaran, eigur myndugleikin at kunna umsøkjaran um hetta og vísa á móguleikan fyri at gera viðmerkingar; v.ø.o. partshoyra umsøkjaran.

3. Endamálið við partshoyring

Partshoyring skal tæna bæði fyrisitingarliga myndugleikanum og partinum í einum máli. Endamálið er at upplýsa málið so væl sum gjørligt, men eisini at partarnar í málinum fáa høvi til at seta fram aðra fatan enn myndugleikans av málinum (rættur til kontradiktión). Reglurnar um partshoyring framganga av §18 í fyrisitingarlógini.

Fyri fyrisitingarliga myndugleikan er endamálið at fáa málið so væl upplýst sum til ber fyri harvið at hava so breitt grundarlag sum gjørligt at taka avgerð út frá. Fyri partin í einum máli veitir ásetingin um partshoyring móguleika fyri at koma við viðmerkingum ella kontradiktiónum, sum kann rætta grundarlagið fyri avgerðini, myndugleikin skal taka.

Høvuðsreglan um partshoyring ásetur, at um partur í einum máli:

- ikki er vitandi um, at ávísir upplýsingar finnast um umstøður í málinum,
- upplýsingarnir ikki eru til fyrimuns fyri partin,
- upplýsingarnir kunnu hava týðning fyri avgerðina,

so eigur hesin at verða kunnaður um upplýsingarnar, sum myndugleikin hevur, og fáa móguleika at koma við viðmerkingum.

Ongi formlig krøv eru um, hvussu partshoyring skal avgreiðast. Vanligt er tó, at hetta verður gjørt skrivliga, at ein rímlig svarfreist fyriliggur, ofta 14 dagar, og at lagt verður upp til, at tað er ein *móguleiki* hjá partinum at gera viðmerkingar og tískil ikki kravt.⁴

Hvørjar upplýsingar partshoyrast skal um, veldst um hvørt teir lýsa viðkomandi umstøður ella kunnu nýtast sum próvførsla í málinum. Faktiskir upplýsingar, sum verða mettir at hava týðning fyri málið og ikki eru til fyrimuns fyri umsøkjaran, hava við sær krav um, at partur í málinum verður hoyrdur. Hoyring fevnir tí vanliga bert um faktuellar upplýsingar og er ikki ætlað til viðmerkingar um

3 Sí Peter Blume & Jens Kristiansen, *Persondataret i ansættelsesforhold*, Jurist – og Økonomforbundets Forlag, 2011, s. 119.

4 Kári á Rógvi & Bárður Larsen, *Fyrisitingarlóg*, 2012, s. 119ff.

lógargrunndarlagið í einum máli.⁵ Fleiri frávik eru frá ásetingini um partshoyring, men útgangsstøðið er, at parthoyrast skal, um nevndu treytir gera seg galdandi.

Til ber sostatt ikki at veita upplýsingar í trúnaði til setanarmyndugleikan, tí endamálið við kontradiktión er, at partur í máli skal hava høvi til bæði at mótmæla, men harumframt eisini at vita, hvør hevur veitt fyrisitingarliga myndugleikanum upplýsingarnar. Hetta er galdandi í øllum málum, har ein fyrisitingarligur myndugleiki skal taka avgerð um eitthvørt. Tað er nærum einans í barnaverndarlógini, at undantøk finnast.⁶

4. Partshoyring snýr seg einans um egin viðurskifti

Í setanarmálum kann ikki partshoyrast um upplýsingar, sum ikki ber til at fáa innlit í vísandi til reglurnar um partsinnlit. Hetta hevur serligan týðning fyri setanarmál, har partarnir samsvarandi §10, stk. 2, í fyrisitingarlógini einans kunnu fáa innlit í upplýsingar um teirra egnu viðurskifti og ikki viðurskifti hjá øðrum umsøkjjarum.⁷

Partshoyring er trygdin fyri, at avgerð er tikin á vælupplýstum grundarlagi. Ein fyristingarmyndugleiki eigur tí ikki at taka avgerð í einum máli, fyrr enn partshoyring er farin fram. Ongin ella manglandi partshoyring kann tí viðføra, at avgerðin gerst ógildug. Í uppsagnarmálum hevur vantandi partshoyring kortini ikki við sær, at avgerðin verður ógildað á tann hátt, at tann uppsagdi hevur krav um at sleppa aftur í starvið. Er avgerðin heft við týðandi manglum, fær starvsfólkið vanliga fíggarligt endurgjald í staðin.⁸

5. Ymiskir úrskurðir hóast somu umstøður

5.1. Mál frá løgtingsins umboðsmanni um starvssetan á ALS í 2006

Í máli frá Løgtingsins umboðsmanni, frá 31. mai 2006⁹, verður mál um starvssetan á Arbejdsloysissskipanini viðgjørt, har klagað var um, at umsøkjari ikki fekk fullt innlit í skjøl viðvíkjandi starvsúmsókn síni. Umsøkjari var ein av 25, ið

5 Kári á Rógvi & Bárður Larsen, *Fyrisitingarlóg*, 2012, s. 120.

6 Kári á Rógvi & Bárður Larsen, *Fyrisitingarlóg*, 2012, s. 123.

7 Jon Andersen og Elizabeth Bøggild Nielsen, „Mere om parthoyring i personalesager“, Ugeskrift for Retsvæsen, 1999, s. 175-182 (s. 179).

8 Dimitri Weil, *Forvaltningsretten i hovedtræk*, Jurist – og Økonomforbundets Forlag, 1. udg. 2011, s. 45.

9 Sí *Álit viðvíkjandi vantandi starvssetan á Arbejdsloysissskipanini og noktan av innliti*, dagfest tann 31. mai 2006, J.Nr.: 200500069/41 <<https://www.lum.fo/Default.aspx?ID=9746&M=News&PID=31386&NewsID=2709>>. Seinast vitjað 08.12.2020.

høvdu sòkt eitt starv hjá ALS, har ongin bleiv settur. Grundgevingin í ítøkiligari forinum var, at førleikar hansara ikki vóru hóskandi. Í málinum kemur fram, at setanarmyndugleikin hevur sòkt sær upplýsingar umvegis telefon hjá fyrra arbeiðsgevaranum hjá umsøkjaranum á Toll og Skat, sum víst hevði verið til í umsóknini.

Sambært § 6 í lógini um innlit í fyrisingina er notatskylda, tá ein myndugleiki tekur ímóti upplýsingum munnliga viðvíkjandi teimum veruligu ella faktisku umstøðunum í einum máli. Kravið er galdandi fyri mál, har avgerð verður tikin, og upplýsingarnir hava týðning fyri avgerðina í málinum.¹⁰

Í telefonnotatimum, sum ALS hevði gjørt, stóð m.a., at umsøkjarin arbeiðdi seint, var ikki góður til „dead-lines“ v.m. Slíkir upplýsingar eru viðkomandi, tí teir lýsa umsøkjaran sum starvsfólk. Tá leysa starvið varð viðgjørt, kom kortini greitt fram í einum uppriti frá setanarbólkinum til stýrið fyri ALS, at upplýsingarnir vórðu brúktir sum avgerandi orsök til ikki at seta umsøkjaran í starvið. Av tí at upplýsingarnir ikki vóru til fyrimuns fyri umsøkjaran, áttu teir at verða lagdir fyri umsøkjaran til viðmerkingar, innan avgerð var tikin um ikki at seta hann í starv. Hann átti tí at verið partshoyrdur. Hetta var tó ikki gjørt, og metti Løgtingsins umboðsmaður, at hetta var brot á fyrisingarlógina §18 um partshoyring og var ein álvarsligur feilur í málsviðgerðini.¹¹

Í sama telefonnotati varð eisini niðurskrivað, at umsøkjarin var „Ebenezar- maður burturav“. Tað er ein átrúnaðarlig upplýsing, sum kemur undir heilt privat viðurskifti sambært § 28 í fyrisingarlógini, sum ikki hava veruligan týðning í málinum. Løgtingsins umboðsmaður metti, at notatið um átrúnaðarligu viðurskiftini hjá umsøkjaranum kundi ikki hava annað endamál enn at ávirka avgerðina á ósakligan hátt og kom til ta niðurstøðu, at hetta átti als ikki at verið noterað.¹²

Løgtingsins umboðsmaður gav tí ALS eina álvarsliga átalu fyri fyrisingarligu viðgerðina av málinum, serliga fyri vantandi partshoyring, og mælti til, at viðgerðin av umsóknunum varð tikin upp av nýggjum.¹³

5.2. Líknandi danskt hægstarættarmál

Eitt líknandi danskt mál kom til ymsar niðurstøður í bý – og landsrætti og endaði tí í Hægstarætti í 2011. Málið snúði seg somuleiðis um upplýsingar av privatum

10 Kári á Rógvi & Bárður Larsen, *Fyrisingarlóg*, 2012, s. 165.

11 Sí nevnda umboðsmansálit, dagfest 31. mai 2006, s. 24.

12 Nevnda umboðsmansálit, dagfest 31. mai 2006, s. 24.

13 Nevnda umboðsmansálit, dagfest 31. mai 2006, s. 25.

slag við starvssetan. Ein umsøkjari til alment starv veitti munnliga loyvi til, at setanarmyndugleikin søkti sær upplýsingar frá fyrra arbeiðsgevara. Í tí sambandi kom fram, at umsøkjari hevði havt stóra sjúkrafráveru og hevði verið undir illgruna fyri at hava rúsdrekka trupulleikar, men at hetta varð blivið afturvíst og hevði ikki verið orsök til, at umsøkjarin var uppsagdur úr fyrra starvinum.¹⁴ Upplýsingar um sjúkrafráveru og rúsdrekka koma undir heilt privatar upplýsingar.

Umsøkjarin fekk ikki søkta starvið, og hóast ikki var víst til privatu upplýsingarnar í grundgevingini, var málið roynt í bæði bý – og landsrætti. Umsøkjarin hevur helst mett, at privatu upplýsingarnar hava havt ávirkan á avgerðina um, at viðkomandi ikki fekk starvið. Úrskurðirnir gjørdust ymiskir. Býrætturin í BS 13-3-909/2006 frídømdi bæði setanarmyndugleikin og fyrra arbeiðsgevaran. Grundgevingin var, at upplýsingarnir vóru mettir at verða sakligir og rættir og givnir manuelt og við loyvi frá umsøkjara. Upplýsingarnir vóru tískil ikki fevndir av §1 í táverandi donsku persónsdatalógini, sum í 2006 bert avmarkaði elektroniska víðarilatan av upplýsingum – ikki manuella. Partshoyring átti at verið, men mett var ikki, at vantandi hoyringin hevði havt ávirkan á avgerðina.

Eystari landsrættur metti hinvegin í úrskurði, kunngjørdur í U.2009.2586Ø, upplýsingina um møguliga rúsdrekkamisnýtslu at vera heilsuupplýsing og brúkti donsku helbredsopplýsningsloven sum lógargrundarlag. Setanarmyndugleikin varð tí dømdur at hava brotið ásetingina í § 2, stk. 4, í hesi lóg um innheintan av upplýsingum, og fyrra arbeiðsplássíð varð dømt fyri at hava brotið § 11 um tagnarskyldu. Býrætturin frídømdi sostatt báðar myndugleikar, meðan Landsrætturin dømde báðar myndugleikar.

Í hægstarættarmálinum, har dómur er endurgivin í U.2011.2343H, bleiv høvuðs-evnið tí um rættin hjá setanarmyndugleika til at innheinta upplýsingar og heimildin hjá fyrra arbeiðsgevara til at geva upplýsingar. T.v.s. hvørt tað er myndugleikin, sum *søkir* upplýsingar ella tann, sum *letur* upplýsingar, ið eigur ábyrgdina av, at privatu upplýsingarnar komu fram.

Hægstirættur brúkti donsku fyrisingarlógina § 29 (svarandi til føroysku § 28) sum lógargrundarlag til at frídøma setanarmyndugleikan, tí hesin ikki hevði spurt beinleiðis eftir upplýsinginum um illgruna um rúsdrekkamisnýtslu. Danska persónsdatalógin § 7 var hinvegin nýtt sum grundarlag undir at døma fyrra arbeiðsgevara at gjalda umsøkjara fíggarligt endurgjald fyri at hava givið

14 Peter Blume, „Indhentelse af oplysninger om jobsøøger – Højesterets dom af 27. maj 2011 (U 2011.2343 H)“, Juristen nr. 8, 2011, s. 239-244.

víðari upplýsingar manuelt, sum tó vóru tøkir elektroniskt og tí vóru fevndir av persónsdatalógini.¹⁵

Dómurin er í samsvari við fagbókmentir um evnið, eitt nú viðmerkingina til dansku fyrisitingarlógina eftir John Vogter, sum sigur, at tað „er den myndighed, der råder over oplysningen, som skal tage stilling til, om videregivelsen er berettiget“.¹⁶

Áhugavert í hesum sambandi er tí, at í bæði føroyska og danska málinum komu privatir upplýsingar fram í málinum, ávikavist „ebenezer-maður burturav“ og „illgruni um rúsdrekkamisnýtslu“, uttan at setanarmyndugleikin hevði biðið um teir. Sostatt var setanarmyndugleikin ikki farin út um heimild sína at søkja privatar upplýsingar. Í báðum førum var tað fyrrverandi arbeiðsgevarin, sum veitti upplýsingarnar uttan at verða beinleiðis spurdur um hesi viðurskipti.

Løgtingsins umboðsmaður gav ALS átalu fyri at hava noterað privata upplýsing, sum ikki var viðkomandi fyri málið, ímeðan Toll – og Skattstova Føroya, sum hevði veitt ALS upplýsingina, onga átalu fekk. Í danska hægstaréttardóminum harafturímóti verður fyrrverandi arbeiðsgevarin dømdur fyri at hava brotið persónsdatalógina við at geva víðari privatar upplýsingar, meðan móttakarinn verður frikendur, tí hann ikki spurdi beinleiðis um hetta. Sostatt vóru umstøðurnar líkar, men úrskurðirnir ymiskir.

Eisini fekk ALS átalur frá umboðsmanninum fyri manglandi partshoyring, tí treytirnar fyri at partshoyra vóru til staðar, og prógv vóru í uppritinum til stýrið um, at avgerðin var grundað á upplýsingarnar frá Toll – og Skattstovuni. Í hægstaréttardóminum vóru treytirnar fyri partshoyring somuleiðis til staðar, tí upplýsingarnar heldur ikki her vóru til fyrimuns fyri umsøkjaran. Av tí at privata upplýsingin sambært setanarmyndugleikanum ikki var avgerandi fyri, at umsøkjarin ikki fekk starvið, metti Hægstirættur, at partshoyring ikki vildi havt týdning fyri málið. Hvørt vantandi partshoyring veruliga onga ávirkan hevði er helst ivasamt, síðani ein setanarmyndugleiki neyvan søkir sær upplýsingar um umsøkjara, um als ongin ætlan fyriliggur um møguliga at seta viðkomandi í starv. Kortini er so, at um ein umsøkjari metir, at privatir upplýsingar eru orsök til at viðkomandi ikki fær starv, má hann sjálvur bera prógv fram um hetta.¹⁷

15 Peter Blume, „Indhentelse af oplysninger om jobansøger – Højesterets dom af 27. maj 2011 (U 2011.2343 H)“, Juristen nr. 8, 2011, s. 241ff.

16 John Vogter, *Forvaltningsloven med kommentarer*, 3 útg., Jurist – og Økonomforbundets Forlag, 2001, s. 591.

17 Peter Blume, „Indhentelse af oplysninger om jobansøger – Højesterets dom af 27. maj 2011 (U 2011.2343 H)“, Juristen nr. 8, 2011, s. 243.

6. Niðurstøða

Í spurninginum um, hvør skal tryggja, at heilt privatir og óviðkomandi upplýsingar ikki koma fram í málum viðvíkjandi starvsúmsókn, hevur Hægstirættur í dóminum frá 2011 staðfest, at tað er myndugleikin, sum *letur* upplýsingar, sum skal ansa eftir hvørjir upplýsingar, hann veitir øðrum myndugleika. Áðrenn hetta var býrætturin kortini komin til, at hvørgin myndugleiki var farin um mark í máli, har heilt privat upplýsing varð latin av fyrrverandi arbeiðsgevara og noterað av myndugleikanum, sum móttók starvsúmsókn, hóast upplýsingin hevði ivasaman relevans. Eystari landsrættur hinvegin dømdi báðar myndugleikar.

Úrskurðurin hjá Løgtingsins umboðsmanni, sum somuleiðis gav móttakandi myndugleikanum átaluheldur enn myndugleikanum, sum lat upplýsingarnar, var frá 2006, og donsku dómarnir vóru eftir hetta. Tó vístu fakbókmentir longu í 2001 á, at tað altíð er myndugleikin, sum letur upplýsingarnar, ið skal tryggja sær, at upplýsingarnir ikki eru heilt privatir upplýsingar, soleiðis sum lýst í serliga § 27 í fyrisingarlógini. Móttakandi myndugleikin hevur notatskyldu, men einans um upplýsingar, sum eru viðkomandi fyri málið. Eru upplýsingarnir ikki til fyrimuns fyri umsøkjaran, men viðkomandi fyri avgerðina, skal umsøkjarin partshoyrast, áðrenn avgerð verður tikin.

How Faroese and New Caledonian autonomy call into question the Danish and French State unitary character

Abstract

The unitary character of the Danish and French States is called into question by the special autonomy which, respectively, the Faroe Islands have within the Kingdom of Denmark and New Caledonia has within the French Republic. Indeed, these two entities are governed by organizational statutes marked by a strong exorbitance.² In that, the administrative decentralization is, first of all, singularly advanced: the transferred competences go beyond the limit of sovereign activities, while, these two local governments are marked by an own territorial and institutional organization, different from that characterizing the rest of the national respective territory. Even more, by the consecration of a legislative decentralization, for the benefit of real local governments (in the political sense of the term and not only administrative), the questioning of the unitary state character takes on a whole other twist: in addition to the transferred powers dissimilarity, it is by the institutional remoteness of these communities – compared to other local branches of common law – that the motley character of the French and Danish States is formed more clearly.

A federal essence emerges from these statutes, referring to quite relative concepts of territorial units. The singularity of the constitutional statutes, characterizing and governing the organization and competences of these two entities, actively participates in calling into question the unitary character of the two central States. The „unity“ here presumed seems to be artificial in practice. Thus, by the exorbitant position of the two local entities subject to the study – attacking central state unitarianism – and by the questions present around a possible sharing of sovereignty within the French and Danish States, the impression of the need to redefine national institutional landscapes is given. An impression amplified by the relationship between these statutes to the French and Danish constitutions; not forced, the conformity of the two local statutes is however validated by some arrangements.

1 MA in Law from Panthéon-Assas University, Paris, France

2 In the sense of „particularity“.

Úrtak

Grundað á heimastýrini í Føroyum og Ný Kaledonia setir greinin spurnartekin við siðbundnu fatanina, at Frakland og Danmark eru eindarríki. Sjálvstýrini hjá Føroyum og Ný Kaledonia eru grundað í rættiliga viðfevndum lógum, ið tilluta hesum fjarskotnu londum í útriðini av Danmark og Fraklandi so høgt stig av sjálvræði, sum einans statir vanligu hava. Serliga týðandi er tillutanin av lóggevandi valdi til hesi lond, har lóggávuvaldið verður býtt millum sentralt og lokalt stig. Ein í veruleikanum grundleggjandi samveldiskend skipan er úrslitið av hesum sjálvstýrislógum um lokalt vald til Føroyar og Ný Kaledonia. Henda skipan stendur í andsøgn við formligu fatanina hjá Fraklandi og Danmark av sínum londum sum eindarríki. Í veruleikanum eru hesi ríki eitt slag av samveldisríkjum. Hesin veruleiki kemur til sjónar á tann hátt, at sjálvstýrislógirnar (ella heimastýrislógirnar) hjá hesum báðum fjarskotnu londum samsvara ikki ástøðiliga væl við grundlógina hjá miðveldunum, men kortini virka tær og samsvara við veruleikan.

Introduction

Local self-government has been increasingly valued in recent years; decentralizing reforms have spread and the European Union State members are today decentralized States, all embodying a principle of self-government. Reasons for such a decentralizing process are numerous, but those for which a central State grants more autonomy to some of its territorial entities, or organizes them under a different model are much more varied, as they appear to be fundamentally casuistic. Indeed, these are based on a different local situation with regard to religion, language, culture, history or geography.

Benefiting from a far greater autonomy than the ordinary local authorities of their central State, this observation is valid with regard to the two autonomous entities subject to this study: the Faroe Islands, an autonomous community constituting the Kingdom of Denmark since 1948 and New Caledonia, a *sui generis* local government of the French Republic since 1998. Geographical distance, cultural and linguistic particularity and recent history then materially explain their status.

As far as local self-government is concerned, the Faroe Islands and New Caledonia are therefore particular subjects of study, the degree of autonomy from which these entities benefit is singularly high. Indeed, the two archipelagos have, at first sight, an exorbitant administrative autonomy because of its material extent. The latter is reflected in multiple areas transferred from powers: in addition to local traditionally decentralized powers, taxation, some prerogatives in matters of diplomacy (in particular legation), inheritance and property rights, transfer of competences to the benefit of infra-local levels, the creation of administrative agencies; labor and civil law prerogatives (concerning the status and capacity of

persons and matrimonial property regimes) for New Caledonia; criminal law, the possibility of administering justice and creating courts for the Faroe Islands.³ In addition to this first aspect, the two local entities have real legislative autonomy in the areas transferred to them. This legislative power is placed in favor of a political organization around an executive and legislative bodies.

It is therefore natural to wonder about the way in which the French and Danish constitutions deal with these two subjects, how this differentiated autonomy translates into organizational matters and what impact can such differentiation have on the unitary character of French States and Danish.

If the doctrine traditionally opposes unitary state and federal state by admitting that the latter is more favorable to local self-government than the former. This supposes then that this constitutional regime, in matters of local self-government, is not the same in the unitary states and in the federal states, in other words that the unitary character or not of the State determines significant differences as for the regime of the local authorities. As Professor Gérard Marcou of the Université Paris 1 Panthéon-Sorbonne rightly recalls,⁴ like many other doctrinal positions, this supposition is unfounded, as is the intuition that a federal state would be more decentralized. Indeed, the nature of the relationship between the federal authority and the federated authorities says nothing about the status of local entities within the latter and, by adopting the position of Professor Bertrand Faure of the University of Nantes, the Unitary states are far from uniform in their constitutional organization.

The Faroe Islands and New Caledonia are two significant examples, so that, as far as the French local government is concerned, so much speculation has been expressed about the modification of the unitary character of the Republic following the adoption of the constitutional law of July 20th 1998 about the future of New Caledonia.⁵ The latter would then have spread a federal essence on the institutions of the French Republic. Such an assessment can be launched with regard to the constitutional position of the Faroe Islands; on the implicit

3 Article 2 of Danish Law No. 578 of June 24, 2005 relating to the taking over of affairs and fields of activity by the public authorities of the Faroe Islands (abbreviated as Takeover Act) operates a list of fields of competence which may be transferred after negotiations between central and local governments. The administration of justice, including the creation of courts, is one of them.

4 MARCOU G., “ Les collectivités locales dans les constitutions des États unitaires en Europe “, *Les nouveaux cahiers du Conseil constitutionnel*, le Conseil constitutionnel et les collectivités territoriales, n°42, 2014, p.64.

5 French Constitutional law n ° 98-610 of July 20, 1998.

reading of its Constitution and Article 1, the Kingdom of Denmark is a unitary state⁶ while studying its territorial and constitutional organization, the question of the federal essence of its institutions can be rightly posed.

So, how does the analog autonomy granted to the Faroe Islands and New Caledonia call into question the unitary character of the French and Danish states?

From some doctrinal positions putting forward a federal spirit of the French State – transposable in this case to that of Denmark – to a more watered-down solution of „*States with regional autonomy*“⁷ proposed by Professor Marcou or „*State composed*“ introduced by the Spanish Constitutional Court during a decision in 1983,⁸ characterizing together federal states and states which, without being federal, have regions with legislative powers, it can at least be said that these two examples call into question the conception of the unity of their central state. The comparable administrative and political organization of the Faroe Islands and New Caledonia, by which similar autonomy is granted to them is manifested, will first of all be appreciated as it constitutes the material aspect of the response to be provided (I). It will then be a question of bringing out the federal essence emerging from such a constitutional position as well as its consequences on the unitary conception of their central state (II).

I. The exorbitance of organizational statutes imbued with sovereignty

Indeed, the constitutional statutes of the Faroe Islands and New Caledonia enshrine, in their respective legal systems, an exorbitant local organization from ordinary law in matters of local authorities. While, in both Denmark and France, the latter is limited to organizing administrative decentralization – the last reforms of local statutes date from the *NOTRe*⁹ Act for France and the *Strukturreformen* („Structural Reform,“) entered into force on January 1st, 2007 for Denmark – the statute put in place for the Faroe Islands and New Caledonia, in addition to

6 RAKITSKAYA I., MOLSHAKOV N., “ Democratization of Territorial Constitution: Current Trends and the Constitutional Experience of Denmark “, *International Journal of Economics and Business Administration*, 2019, Volume VII, n° special 1, p.166.

7 MARCOU G., „ Les collectivités locales dans les constitutions des États unitaires en Europe “, *op.cit.*

8 Decision, „ sentencia “, STC 76/1983 du 5 août 1983, in MARCOU G., „ Les collectivités locales dans les constitutions des États unitaires en Europe “, *Ibid.*

9 Loi n° 2015-991 of August, 7th 2015 „ portant nouvelle organisation territoriale de la République “. Known as „NOTRe Act“ (for Nouvelle Organisation Territoriale de la République – Republic’s new territorial organization) is the last voted law about local government in France; it mainly includes provisions regarding inter-municipal cooperation.

establishing a deeper administrative decentralization than ordinary (A), grants real political autonomy for the benefit of the two local authorities (B). By going much further than these attributions, the organizational statutes that interest us, not only take, but sometimes cross the path of sovereign activities.

A.) An extensive administrative decentralization

In application of the above, not only many areas of competences have been transferred to the Faroe Islands and New Caledonia (1), but, by the existence of sub-local entities (Faroese *Kommunur* and New Caledonian *Provinces*), these local authorities have their own territorial organization (2).

1. A delegation of competence exceeding the limit of sovereign activities

Sovereign activities are heard here like exclusive competence of the State, which found its existence. The power to make the law, issue money, levy taxes, administer justice, security and defense are traditionally presented as part of these functions. They cannot, in principle, be the subject of any delegation. *Id est*, a local authority cannot receive powers which the Constitution recognizes as organs of the State; it cannot therefore intervene in the field which the Constitution reserves for the Head of State or the judicial power, nor be endowed with powers reserved for Parliament. Furthermore, traditionally the only area in which a community can intervene is the regulatory area.

This is therefore found in both French and Danish law. In French law, the distribution of competences is schematically presented as follows: to the cities – „*commune*“ – are allocated proximity competences (primary schools, roads, transportations, waste, culture, sports equipment), to the departments – „*département*“ (intermediate level) – are allocated social competences (social aids, allocations, subventions and middle school – let’s note that hospitals are State competence), while the economic planning and development powers fall to the region (and the high schools) – „*region*“. Danish law similarly follows this logic: the Structural Reform of 2007 operates, certainly, a new division of competences but remains classic in the distribution that it carries out; the municipalities („*kommuner*,“) exercise powers in the field of education, social action, care and health, transport and management of public services in networks while the regions („*regioner*,“) are in charge of major health services (hospital services, psychiatry, health insurance, general practitioners and specialists), social action, regional transport (rail) and economic development.¹⁰

The areas of competence assigned and the possibilities of action granted to

10 GUIGUE A., “ L’autonomie locale au Danemark “, Observatory on Local Autonomy, La gouvernance locale dans les Etats-membres de l’Union européenne, 2009, pp.20-21.

the Faroe Islands and New Caledonia then go much further, both in terms of the content of these transferred competences (a), than those which, although remaining under management of the central state, take advantage of an exorbitant local autonomy (b).

a. Advanced competences transfers

The Faroe Islands have been recognized as an integral part of the Kingdom of Denmark since the Constitution of 1849. The Danish law of March, 23rd 1948, Home rule Act, constitutes, with the Danish Constitution of June, 5th 1953 applying „to all the territories of the Kingdom“ (Art. 1), the basis of relations between the Autonomous Community of Faroe Islands and the Danish central government.¹¹

As the Faroese reader knows, in accordance with the 1948 Autonomy Law, competences are divided into two determinants, those being or being able to be transferred to the Faroese authorities (Art. 2 and 3), called „special Faroese affairs“ (*færøske særansliggender*) and those not transferable, thus remaining „common affairs“ (*fællesansliggender*) under the Danish central authorities (Art. 6). The competences being or that can be transferred are themselves classified according to two categories, summarily called „list A“ and „list B“. The first concerns those that can be immediately transferred, the second, includes those that can be transferred after further negotiations with the central state.

By this way, the areas remaining under central jurisdiction are listed. Thus, the Danish central authorities are responsible for their residual and exhaustively listed powers. The latter, in addition to those which have not been transferred but which can be transferred, are limited to the Constitution; the Supreme Court; the citizenship; foreign, security and defense policy; monetary and exchange rate policies, which remain common affairs, which cannot by Danish law be transferred (Art. 2 of the *Takeover Act*). Everything else falls under that of the authorities of the Faroe Islands; in a non-exhaustive manner, the supervision and organization of municipalities; economic development, regulation and business law; legal capacity; family and inheritance law; criminal law; health services; Social Protection; Taxation; the maritime domain; education of all levels and of all subjects; energy; *etc.* are immediately transferred. The transferable powers, listed by the 1948 Law and the *Takeover Act*, which have not yet been, are: the police; immigration and border protection; prison administration; judicial administration and the establishment of courts.

The local authorities still have a right of scrutiny over these „common affairs,“; as

¹¹ Simply called „Denmark“ from now on.

explained respectively by Benoit Raoulx from the University of Caen in France and Jørgen Albæk Jensen from the University of Aarhus in Denmark, a post of adviser to the Danish Prime Minister for „common affairs“ concerning the Faroe Islands, attached to the office of representation of the archipelago before the central government, was established in 1968.¹² The Autonomous Community must then be consulted before the introduction in Danish parliament of any law project deposit affecting it exclusively and must also be consulted before implementing regulations affecting it, although not exclusively intended for it. The Community must be consulted but its opinion does not bind the Danish authorities.¹³

About New Caledonia, the preamble to the Noumea Agreement provides that „*the sharing of powers between the State and New Caledonia will mean shared sovereignty*“. Like the Faroe Islands and in compliance with the Noumea Agreement, the organic¹⁴ legislator organized the distribution of powers in three categories: those transferred in the wake of the Agreement; those transferred during the second and third mandates of the *Congress* – ie between 2004 and 2014 – for several competences listed in the organic law; those to be transferred at the request of *Congress* from its third mandate, i.e from 2009.¹⁵ Article 77 of the French Constitution reflects the irreversibility of the transfer of powers from the State to the institutions of New Caledonia.

It is expected that the New Caledonian institutions will exercise all of the powers considered to be non-sovereign. Only the accession to independence of the archipelago, if it was decided by referendum, would entail the transfer of the sovereign functions. The constitutional statutes providing for the position of the Faroe Islands in the Kingdom of Denmark therefore make no mention of such an exclusion. Although relatively exact, to date, in fact, some royal activities see their transfer to the local authorities possible subject to new negotiations. If these have not yet been transferred, the list of competences that cannot be transferred is much narrower.

12 RAOULX B., “ Autonomie politique et changement social dans une société halieutique: le cas des îles Féroé “, *Norøis*, n°146, 1990, p.135.

13 ALBÆK JENSEN J., “ The position of Greenland and the Faroe Islands within the Danish Realm “, *op.cit.*, p.173.

14 In French constitutional Law, two types of laws can be highlighted: „ordinary“ laws intervene in the areas of the law, defined in the article 34 of the Constitution and are adopted after the parliamentary process; „organic“ laws (article 46 of the Constitution) are generally intended to specify the organization and functioning of public authorities in application of articles of the Constitution. Thus, the parliamentary process is the same, but the covered subjects are different.

15 Organic law of March 19th, 1999 relating to New Caledonia.

Thus, the 1999 organic law is the counterpart of the law on the autonomy of the Faroe Islands of 1948 in that it constitutes, with the Constitution of 1958, the foundation of relations between local New Caledonian authorities and French central authorities. It has the areas of competence of New Caledonia (Art. 22) and public establishments transferred to local authorities (Art. 23). These powers, which are not yet exhaustive, include: taxation; labor law; social protection, hygiene, public health (including hospitals) and border health control; customary civil status; foreign trade and the customs regime; the regulation and exercise of the rights to explore, exploit, manage and conserve natural, biological and non-biological resources; transport; insurance law; the law of economic concentration; the guiding principles of town planning law; energy; the regulation of port and airport equipment; primary education; tobacco trade regulation.

It also has the powers remaining in the hands of the French State (Art. 21), in more detail than what is provided by the various laws presented applying to the Faroe Islands. Twenty-eight points are then listed, divided into three parts. Pursuant to article 26 of the organic law, the powers mentioned in II and III of this article are intended to be transferred. A „*Lois du pays*“¹⁶ will decide their purpose and the timetable for the transfer. Some of competences have been transferred in accordance with this procedure, like maritime and air traffic safety; civil law; commercial law.¹⁷ Thus, under the Noumea Agreement and the 1999 Organic Law, the State is a withdrawing actor which is gradually transferring its powers to New Caledonian institutions. The situation of strong local autonomy legally confines it to the exercise of only sovereign powers: currency, security, justice, diplomacy (although, like the Faroe Islands and as will be treated in the next point, this is to be qualified) and defense. However, the State does not necessarily act alone in the exercise of its powers, just as, conversely, the New Caledonian institutions have recourse to it for the exercise of their own powers, the State is also bound to involve the New Caledonian authorities in the exercise of some of its powers.¹⁸ The government of New Caledonia must therefore be informed and consulted on several points: like about regulations relating to the entry and stay of foreigners, or about secondary education programs.

These examples show that the exercise of the respective powers of the New

16 Literally „country’s law“, this specific term refers to laws voted by the New Caledonian Congress.

17 Sénat, Commission des lois, Rapport n°104, Nouvelle-Calédonie : continuer à avancer vers le destin commun, presented by Sophie JOISSAINS, Jean-Pierre SUEUR et Catherine TASCA, November, 19th, 2014, p.24.

18 Sénat, Commission des lois, Rapport n°104, op.cit., p.20.

Caledonian state and local authorities necessarily implies and close collaboration. These relations are reminiscent of the model of the associated State.

b. Participation to diplomatic activity and a different currency from the national territory: competences not transferred in the service of exorbitant autonomy

In fact, alongside the powers transferred by the two central States presented in the previous points, there are certain competences which, although remaining under the central jurisdiction, act in the direction of a more advanced differentiation. This is the case of money and diplomacy: two competences that have not been transferred – neither to the Faroe Islands, nor to New Caledonia – but which are all the same differentiated from the rest of the national territory. The participation of these two entities in diplomatic activity and their use of a different currency from that the rest of the national territory uses, helps to broaden the territorial differentiation they benefit. This is first of all the case of external missions: the special status and the commercial structure of the two local communities justify that they may not immediately have the same interests and views as their central State in international cooperation or in the conclusion bilateral or multilateral agreements with other states.

In this, a third law, of importance, voted by the Danish Parliament, for the benefit of the Faroe Islands should be noted: Law No. 579 of June 25th, 2005 known as *Foreign Policy Act*¹⁹. The latter is particularly important because it comes to have local prerogatives in matters of conclusion of international treaties and legation, sovereign domains by their essence. The act grants the government of the Faroe Islands the right to negotiate and conclude, on behalf of the Kingdom, international agreements with foreign states and international organizations on matters within its jurisdiction. It also regulates the membership of the local entity in international organizations authorizing it to become a member or associate member of full international organizations. Ultimately, although it was already possible by the 1948 *Home Rule Act* Art.8, the law seems to be positive towards some enhanced Faroese position concerning the diplomatic area, and more precisely about legation. The archipelago can send delegates to Danish diplomatic missions, representing its interests in areas falling within its competence. Representative offices have been opened at the European Union, in Moscow and London within the Danish Embassy and in Reykjavik by an antenna physically detached from the Embassy.

A Participation in diplomatic activity reinforced by the signing of the Fámjin Declaration between the local and central governments devoting explicit and

19 Lov om Færøernes landsstyres indgåelse af folkeretlige aftaler nr 579 af 24/06/2006.

full participation of the Faroe Islands in the Kingdom's foreign and security policy. The latter must then be invited to international negotiations on matters of interest to them or having an impact on them. Local authorities must also be consulted before the ratification of any international agreement resulting from the negotiations in which they have been involved and, more generally, of any agreement concerning them. The rest of this consultation falls under related jurisdiction for the central authorities.

Like the Faroe Islands, participations of New Caledonia in the diplomatic area appears to partially enter into international relations with, however, the same required condition: authorization and State control. Indeed, only it has international personality.

New Caledonian institutions can thus intervene in the field of diplomacy area, in order to promote regional cooperation. In application of the organic law of March 19, 1999, the President of the Government of New Caledonia may be authorized by the *Congress* to negotiate and sign international agreements with one or more States, territories or regional organizations of the Pacific and with organizations regional bodies depending on the specialized agencies of the United Nations, in compliance with the international commitments taken by central State. The government of New Caledonia also can be member of the French delegation participating in negotiations on subjects falling within the competence of the French State.

Pursuant to the organic law, New Caledonia may have representation nearby Pacific States or territories. It thus voluntarily wished to have delegated staff to neighboring States and offices were opened in New Zealand, Australia, Vanuatu, Papua New Guinea and Fiji Islands. This decision was formalized in an agreement signed with the State in January 2012: a delegate from New Caledonia, enjoying the protection and facilities of diplomatic registered staff, is placed under the French ambassador authority, accredited to the authorities of these five States. In addition, New Caledonia may, with the agreement of the central authorities, be member, associate member or observer of international organizations. By this way New Caledonia is member of the Pacific Community²⁰ and joined the Pacific Islands Forum²¹.

The use of a different currency than that used on the continent is also a non-

20 An international development aid organization bringing together all of the Pacific States, which has its headquarters in Noumea, New Caledonia.

21 An international organization with a regional vocation of cooperation, in particular, economic.

transferred competence contributing to a larger differentiation. Indeed, both the Pacific Franc, used in New Caledonia, French Polynesia and Wallis and Futuna, as well as the Faroese Crown (*føroysk Króna*) are not managed by the administration of local authorities: the first is managed by the *Institut d'Emission d'Outre-mer*, a French central bank (*Banque de France*) division, which acts as a central bank for communities whose currency is the Pacific Franc. The Crown is managed by the Danish central bank (*Danmarks Nationalbank*), at the same time as the Danish Crown. If the Faroe Islands have a „governmental bank“ (*Landsbanki Føroya*), it is only a government financial institution which manages the liquidity and credit facilities of the territory while ensuring financial stability.

2. A singular infra-local organization

The internal administrative organization, infra-local, is also specific to the two territorial entities studied. However, it is perhaps on this point that the statutes of the two entities differ most from each other; the internal administrative organization of the Faroe Islands is considered by Danish law as a „special affair“ falling within the competence of the latter (*a*), while that of the New Caledonian provinces is still a matter for the French State (*b*).

a. In the Faroe Islands, a differentiated internal organization

There are two sub-local levels to note in the Faroe Islands, one dismemberment from the Danish central administration and the other „decentralized“. The one of least interest in this study dealing with local self-government is the county (*sýsla*): three in number, it constitutes a central State police subdivision.²² The level, however, loses its relevance; while it was established at a time when transport connections were lacking between the various islands of the archipelago, 85% of the population is today connected to the capital and the High Commission,²³ and the archipelago's surface does not *a priori* require such territorial subdivisions from central administration.

The municipalities, decentralized level or rather, in this case, „sub-localized“, are more interesting in that their organization and competences are a *Løgting* competence. The main laws in matters of municipal organization are the Faroese

22 French law distinguishes central State administration local dismemberments – called „déconcentré“ level – from local government administration – called „décentralisé (decentralized)“ level. To illustrate it in Denmark; the kommuner is a „decentralized“ level while politikreds or former statsforvaltning are „déconcentré“ levels.

23 The main role in practice of the sýslamaður (sheriff), in addition to its prerogatives in matters of judicial police, is to be found in the regulation of the traditional and annual cetacean hunting in force in the archipelago (Grindadráp). The sýslamaður defines which spotted group of pilot whales can be killed and in which fjord.

law n°87 of May 17th, 2000 establishing municipal councils²⁴ and that n°20 of April 7th, 2014,²⁵ latest regulation of municipal powers dated. The Faroese municipalities (*kommunur*) are to be appreciated in the sense of „commune“ – municipality – in French law, with the factual difference that all of them are made up of different settlements (*bygd*) amalgamated, thus constituting what French law calls „Commune nouvelle“²⁶ – „new town“. Indeed, like the French local authorities law, Faroese law has the possibility for municipalities to amalgamate with each other.²⁷

Thus, as stated, the organization, rules of competence, functioning and acts review are Faroese authorities competences.²⁸ In a very similar distribution to that in France, the mayor (*borgarstjóri*) summons the members, prepares and animates the sessions of the municipal council (*kommunustýri*), which deliberates within the framework of its powers. The mayor (*maire* in French) then implements the decisions taken by the municipal council (*conseil municipal* in French).²⁹ The only notable difference with the French system is the presence of standing committees (*millumtinganevnd*) within the municipal council,³⁰ composed by municipal council members elected by their peers. In a municipal operating system borrowed from that of Denmark and in a perspective close to that surrounding the institution of French parliamentary commissions, the deliberations of the municipal council are prepared and controlled in committees thus exercising preparatory and advisory functions for the municipal council: they discuss the projects presented by the mayor and submit recommendations to the deliberative body.

In both Faroe Islands and New Caledonia, municipalities competences are proximity competences such as: roads and public lighting; drinking water supply; sanitation; libraries; urban planning; construction and management of sports grounds and sports halls; the management and operation of the public urban transport service; primary education; waste management.

24 Løgtingslóg no. 87 frá 17/05/2000 um kommunustýri (loi connue sous l'appellation de „Kommunustýrislógin „).

25 Løgtingslóg no. 20 frá 7/04/2014 um kommunalt samstarv um heimatænastu, eldrarøkt v.m.

26 A „Commune nouvelle“ in French local authority law is a city constituted by several others towns amalgamated.

27 Løgtingslóg nr. 77 frá 8/05/2001 Um Sjálvbodnar Kommunusamanleggingar.

28 „List A“, Home rule Act of the Faroe Islands.

29 2019 Report (Beretning 2019), Danish High-Commissionner for the Faroe Islands (Rigsombudsmanden på Færøerne), p.35

30 Løgtingslóg no. 57 frá 30/04/018 um broyting í løgtingslóg um kommunustýri.

b. New Caledonian Provinces: *sui generis* institutions

New Caledonia is made up, apart from the municipal level, of three *Provinces*. A differentiation in the territorial organization which dates from 1988 and the Matignon Agreements between the French State and the New Caledonian political parties, loyalists and separatists. This administrative division acts as a consensus of the sharing of power between loyalists and separatists; the latter had come to power in the North and the Loyalty Islands, while the loyalists ruled Noumea and the South Province.³¹ The specificity of New Caledonian institutions is then expressed; the provincial level is unparalleled in the French Republic.

But whose organization remains, in contrast to Faroese municipalities, under the jurisdiction of the State. This is what the Constitutional Council stated in its decisions of March, 15th 1999³²: the assemblies of provinces are among the institutions of New Caledonia and their rules of organization and operation fall under the State competence. The Constitutional Council will also take care to confirm the *sui generis* character of the Provinces; the latter, although constituting local authorities, are not governed by article 72-2 – on ordinary local governments – but title XIII of the Constitution, specially dedicated to them.³³ The Provinces of New Caledonia are therefore local authorities, self-governed by councils elected by direct universal suffrage.³⁴ Consequently, and as the Council will specify it in *QPC*,³⁵ the principle of self-government, like the provisions of title XII, are extended to the provinces of New Caledonia by the organic law.³⁶ The Matignon agreements, then the Noumea agreement, gave these *Provinces* notable powers. They thus have ordinary law jurisdiction; article 20 of the organic law provides that each *province* is competent in all matters which are not devolved to the State

31 PITOISET A., *Les trois provinces de la Nouvelle-Calédonie*, Maison de la Nouvelle-Calédonie, 2011, p.6.

32 Conseil constitutionnel, 15 mars 1999, n°99-409 DC et 99-410 DC, Loi relative à la Nouvelle-Calédonie et Loi organique relative à la Nouvelle-Calédonie

33 Conseil constitutionnel, 29 juillet 2004, n° 2004-500 DC, Loi organique relative à l'autonomie financière des collectivités territoriales.

34 Article 3, organic law n°99-209 du 19 mars 1999.

35 „Question prioritaire de constitutionnalité“ is a means of reviewing the constitutionality of laws after they come into force – thus completing the a priori review operated once the law has been voted but before its entry into force.

36 Conseil constitutionnel, 25 avril 2014, n°2014-392 QPC, Province Sud de la Nouvelle-Calédonie ; The principle of self-government applies to all French local governments, ordinary or exorbitant. This principle is mentioned by the article 72 of the Constitution. In New-Caledonia, it applies to municipalities (considered by law as ordinary municipalities and thus regulated in the same way as the others) and it also applies to Provinces by operation of organic law.

or to New Caledonia or the municipalities. The provinces thus exercise first-rate powers for New Caledonia, whether – for example – in matters of primary public education, environment, or even social action (free medical aid, social aid for childhood, medico-social centers).

Not to be mistaken with regard to the institutional composition of the *Provinces* – an elected deliberative assembly, itself electing from among its members, an executive represented by the president of the assembly – the assimilation ends here. Elected by proportional representation at the highest average, the members number of each provincial assembly varies according to the number of inhabitants populating the territory. The real differentiation appears with the electorate; according to the organic law, only citizens of New Caledonia can vote and be eligible for these elections, as well as people of French nationality who, notably,³⁷ justify a ten-year uninterrupted residence at the date of the election.

Besides a deep administrative decentralization and a differentiation in the territorial organization, the *sui generis* character of these two local communities – Faroe Islands and New-Caledonia – is appreciated mainly with regard to the political autonomy devoted to it.

B. The consecration of a political autonomy

Whether it is with respect to the legislative component of the transferred competences to the Faroese and New Caledonian authorities (1), the political form of the institutions of the latter (2), the questioning of the unitary state character here takes a completely different turn: in addition to the transferred competences dissimilarity, it is by the institutional remoteness of these communities – compared to other local branches of common law – that the motley character of the French and Danish States is formed more clearly.

1. A legislative decentralization

Thus, it is with regard to the legislative power of the local authorities subject to the study that their institutional differentiation is noticed. Although it should be noted that a political form of local institutions is not specific to the two communities studied (Greenland has similar institutions within the Kingdom of Denmark, just like French Polynesia which also has institutions with political form), they are placed in contrast to French and Danish ordinary local authorities who do not have any legislative power (a). The Faroe Islands and New Caledonia can legislate in matters within their competence, in total contrast with ordinary local authorities (b).

37 More details in the Point 2.2.1, Nouméa Agreement.

a. The impossibility for French and Danish ordinary local governments to legislate

On the question of local legislative power, the French and Danish states have a very similar answer: local governments – French „*collectivités territoriales*“ and Danish „*kommuner*“ and „*regioner*“³⁸ – do not have an autonomous normative power. The issue here is to assess a power that would be directly exercised under the Constitution, on an equal footing with that of Parliament. In both States the principle of self-government must be exercised while respecting the central legislator powers; local governments must act within the limits of applicable law, but not instead of the legislator. In the two States, the question of the exercise of the legislative power by local government is quickly defused by pointing out that, in a unitary State, the legislative power cannot be divided.³⁹

In France, in addition to the indivisibility of the Republic enshrined in article 1 of the Constitution, its article 3 sets out the uniqueness of sovereignty belonging to the people as a whole and not to a section of it. Here is reproduced the article 3 of the Declaration of the rights of the man and the citizen of 1789, according to which „*the principle of all sovereignty resides essentially in the Nation. No body, no individual may exercise authority which does not expressly emanate from it*“. Except in cases expressly provided for in the constitutional text, the delegation of legislative power is therefore prohibited. Decentralization cannot go so far as to call into question the indivisibility of the Republic.⁴⁰ The Constitutional Council refusal to assign legislative powers to local authorities is then recurrent; for example, in its decision n° 91-290 of May 9th, 1991,⁴¹ the Constitutional Council had admitted the conformity to the Constitution of the competences recognized to the Assembly and the Executive Council of Corsica,⁴² on condition that they were not „*granted competences falling within the scope of the law*“. There is no

38 Sénat, Etude de législation comparée n°286, “ Le pouvoir normatif des collectivités territoriales dans les Etats unitaires “, Recueil des notes de synthèse de juillet à octobre 2018, décembre 2018, p.42.

39 BROSSET E., “ L'impossibilité pour les collectivités territoriales françaises d'exercer le pouvoir législatif à l'épreuve de la révision constitutionnelle sur l'organisation décentralisée de la République “, Revue française de droit constitutionnel, n°60, 2004, p. 695.

40 CHRISTNACHT A., „ Droit des outre-mer : définitions, principes, orientations “, Jurisclasseur administratif, fascicule 130-10, LexisNexis, 2018, p.35.

41 Conseil constitutionnel, 9 mai 1991, n°91-290 DC, Loi portant statut de la collectivité territoriale de Corse.

42 A certain differentiation is granted to Corsica but the interpretation which the Constitutional Council makes of it completely empties these provisions of their meaning.

doubt that „*the local government cannot be endowed with competences which the Constitution reserves to the Parliament*“.⁴³ In terms of normative powers, those granted to ordinary local governments are regulatory,⁴⁴ residual and subsidiary.

The links between legislative power and local governments, whether in France or in Denmark, would be unambiguous: the legislative power would determine the status of local governments, but in no case would the latter exercise any legislative power. However, the legislative prerogatives granted to the Faroe Islands and New Caledonia, whatever the given qualification come to be seen as further evidence of the „*shift in the center of gravity in terms of self-government and, at the same time, to a transformation of the French state form which would no longer be decentralized but „federal“ or at least „autonomous“ or „a-centralized*“.⁴⁵ This changeover has already begun, for France, with the 2003 constitutional revision; the *sui generis* status of New Caledonia only accentuates in this sense.⁴⁶

b. The operated division of legislative power: the case of the Løgtingslógrir and the Lois du pays

Indeed, the main purpose of the adoption of the Home Rule Act for the Faroe Islands in 1948, was to transfer competences and thus responsibilities, hitherto incumbent on the Danish authorities, to the Faroese authorities. As a result of this, the functioning of *Løgting* underwent a radical change:⁴⁷ it becomes an independent legislative body, with exclusive legislative power on matters within its competence.

Article 4 of the Home rule Act expressly provides that local government has

43 BROSSET E., “ L'impossibilité pour les collectivités territoriales françaises d'exercer le pouvoir législatif à l'épreuve de la révision constitutionnelle sur l'organisation décentralisée de la République “, op.cit., p.698.

44 Only acts passed by Parliament are „legislative“, normative acts taken by any other authority, central or local, are „regulatory“.

45 BROSSET E., “ L'impossibilité pour les collectivités territoriales françaises d'exercer le pouvoir législatif à l'épreuve de la révision constitutionnelle sur l'organisation décentralisée de la République “, op.cit., p.700.

46 See on this subject BROSSET E., “ L'impossibilité pour les collectivités territoriales françaises d'exercer le pouvoir législatif à l'épreuve de la révision constitutionnelle sur l'organisation décentralisée de la République “, op.cit.

47 ALBÆK JENSEN J., “ The position of Greenland and the Faroe Islands within the Danish Realm “, op.cit., p.173.

administrative and legislative power⁴⁸ with regard to „special cases“, falling within its competence. As Professor Jørgen Albæk Jensen of the University of Aarhus in Denmark notes, this power distinguishes in particular the Faroese self-government regime other forms of local government in Denmark. It is not only exclusive but autonomous: the decisions of the *Løgting* on matters within its competence have the same legal effects as any Danish law⁴⁹ governing ordinary law and „common affairs“. The latter, however, have no legitimacy or legal basis for intervening in „special cases“.⁵⁰

The absence of a legality review carried out by the Danish High Commissioner, on acts passed by the *Løgting*, is another proof of the singular autonomy enjoyed by Faroe Islands, in contrast to that representing the French State in Noumea. Indeed, the legality of acts passed by the municipalities towards Faroese law, is review by the Faroese Minister in charge of municipal affairs, while the control relating to the financial and budgetary situation of each municipality is carried out by the Minister in charge of finance, in a procedure comparable to French law with regard to the transfer of accounting and budgetary documents once their adoption has been ratified.⁵¹ There is no Faroese government representative in the municipalities, or even in the *sýsla*; thus, instead of having this control carried out by a government’s representative, it is carried out by the government itself.⁵² Therefore, the High Commissioner (*Rigsombudsmanden*) does not carry out such a monitoring mission. It is not entirely foreign to the legislative process, however; he has a rightful place in *Løgting* where he takes part in debates and negotiations in matters of „common affairs“ without, however, enjoying the right to vote.

The Faroese government autonomy in matters within its competence is thus paroxysmal; first, the scope its competences is singularly broad, then it also has legislative power, equal to that of the Danish legislature. In addition, its

48 Article, Home rule Act: “ For de Omraader, der henhører under Hjemmestyret, har dette den lovgivende og administrative Myndighed. De af Lagtinget vedtagne og af Landsstyrets Formand stadfæstede Love benævnes Lagtingslove “.

49 ALBÆK JENSEN J., “ The position of Greenland and the Faroe Islands within the Danish Realm “, op.cit., p.177.

50 SØLVARÁ H.A., „ Direct Democracy in the Faroe Islands. A comparative study of referendums in a Faroese context. / Beinleiðis fólkaraði í Føroyum. Ein samanberandi rannsókn av fólkkaatkvøðum í einum føroyskum høpi “, Fróðskaparrit – Faroese Scientific Journal, Vol.63, 2017, p.54.

51 2019 Rapport, Danish High Commissioner for the Faroe Islands, op.cit., p.36.

52 The Ministry does not control the appropriateness of these acts, but only monitors compliance with the law. The municipalities self-government is thus guaranteed.

compliance with the Danish legislative *corpus* in respect of the Faroe Islands is unreviewed; the symbolic aspect of the absence of any central State presence is particularly strong.

The territorial and institutional differentiation enjoyed by New Caledonia is obviously characterized by the existence of the *Lois du Pays* voted by the *Congress of New Caledonia*, but also by the principle of legislative speciality, laid down in article 6-2 of the organic law 1999: acts passed, and laws voted by French parliament are applicable in New-Caledonia only when expressly mentioned. Legislative or regulatory specific texts specifically intended for the New-Caledonia may also intervene, as exception to the general and uniform nature of the law. Indeed, granting real legislative power to New Caledonia says a lot about the archipelago 's institutional position: that has necessitated a Constitution revision as it is in contradiction with the notion of sovereignty indivisibility.⁵³ That's an important concession made by the Republic: legislating is the first sign of sovereignty.⁵⁴

While the singular nature of the New Caledonia's system of government, enshrined in Title XIII of the Constitution, is remarkable in that it allows local institutions to intervene in the field of the law, this legislative power is, however, less easy to demonstrate than in the case of the Faroe Islands. Indeed, in application of article 99 of the organic law of 1999, when acts adopted by the *Congress of New Caledonia* are adopted in matters falling within its jurisdiction, they are called *Lois du pays*. The Constitutional Council is competent to review these acts (article 77 of the Constitution) „in the manner of a federal judge“ as Nicolas Clinchamps of the University Paris 13 says.⁵⁵ It examines whether the content of the *Lois du pays* are in conformity with the Constitution and whether they do not undermine organic law provisions relating to the distribution of competences in New Caledonia. *Lois du pays* may also be the subject of a QPC.⁵⁶ It reviews *Lois du pays* in the light of the Constitution and the Nouméa Agreement and its implementations, which takes on the role of an almost fundamental norm for

53 ADRIAN Jeanne, *La Nouvelle-Calédonie à l'épreuve du partage de souveraineté*, in LABORATOIRE DE RECHERCHE JURIDIQUE ET ECONOMIQUE, *L'avenir institutionnel de la Nouvelle-Calédonie*, Nouméa, Presses universitaires de la Nouvelle-Calédonie, 2017, p.174.

54 BODIN J., *Les six livres de la République*, 1576.

55 CLINCHAMPS N., „ Le Conseil constitutionnel face à l'autonomie de la Nouvelle-Calédonie “, dans *La Constitution et l'outre-mer*, Les nouveaux cahiers du Conseil constitutionnel, n°35, 2012, p.62.

56 Conseil constitutionnel, 3 décembre 2009, n°2009-595 DC, *Loi organique relative à l'application de l'article 61-1 de la Constitution*.

New Caledonia, alongside the French Constitution. This pushes the assimilation of the *Lois du pays* to national laws. There is a legislative power of its own and this constitutes an attack on the unity of normative power.⁵⁷

They do not appear to be purely regulatory acts because, in addition to their name (*Lois-law*), the competence of the Constitutional Council is provided for by the Constitution.⁵⁸ The Constitutional Council has considered them as legislative provisions.⁵⁹ However, they are not classic legislative acts, insofar as they are subjected to strong constraints on the part of the State: they must be submitted for prior opinion of the *Conseil d'Etat*⁶⁰ (this does not bind the competence of the *Congress*⁶¹), the High Commissioner may request a new deliberation, they must be promulgated by Constitutional Council, with the countersignature of the president of the *government*. The debate is closed by the organic legislator: in its article 107, the organic law of 1999 expressly provides that the *Lois du Pays* have the force of law. This only concerns New-Caledonia; *Lois du Pays* of French Polynesia remain regulatory acts⁶² – but still constitute an attack on the indivisibility of sovereignty.⁶³

The legality review of the *Lois du pays* is entrusted to the High Commissioner in application of article 204 of the organic law. Thus, while the absence of legality review over laws voted by the Parliament of Faroe Islands is a convincing sign of the exorbitant nature of their constitutional position and of the autonomy that is consequently attached to it, the existence, *a contrario*, of such a review

57 VERPEAUX M., „L'unité et la diversité dans la République“, Les Nouveaux Cahiers du Conseil constitutionnel, n° 42, 2014, p. 14.

58 JUSSIAUME A., „Droit constitutionnel local“, op.cit., p.40.

59 Conseil constitutionnel, 3 décembre 2009, n°2009-595 DC, Loi organique relative à l'application de l'article 61-1 de la Constitution.

60 „Conseil d'Etat“ is the summit jurisdiction of the administrative order and the State council structure. The French jurisdictional organization is divided between the judiciary (ordinary) and the administrative order. The summit jurisdiction of the judiciary order is the „Cour de Cassation“.

I know Denmark doesn't have this division.

61 Conseil constitutionnel, 27 février 2015, n°2014-5 LP, Loi du pays portant création de centimes additionnels sur la taxe sur les jeux, spectacles et divertissements au profit des provinces.

62 Conseil constitutionnel, 12 février 2004, n°2004-490 DC, Loi organique portant statut d'autonomie de la Polynésie française.

63 GRÜNDLER T., „La République française, une et indivisible ?“, Revue du Droit Public, LGDJ, 2007, p.457.

in New Caledonia is a sign of a stronger French presence and influence in New Caledonia than the Danish presence in the Faroe Islands.

2) A transfer of political power to local governments

The transfer of legislative power over matters within the jurisdiction of the Faroe Islands and New Caledonia logically goes hand in hand with a political dimension of local institutions. The possibility of legislating in the hands of political entities gives rise to what the Nouméa Accord calls – about New-Caledonia but this can be extended to Faroe Islands within the Kingdom of Denmark – a „*shared sovereignty*“⁶⁴ between the *sui generis* local government and its central State⁶⁵: local and central popular sovereignty coexist within the same State. A very dissimilar organization to that of other ordinary local governments with which no comparison is possible.

The internal political form of Faroe Islands is to be found in the Faroese law of July 26, 1994⁶⁶ which both organizes and recalls the institutional distribution in a quite classical form of a parliamentary system which it is not worth going into at any length. That's is the Faroese frame of government.

The organization of the Danish *regioner* – local level to which the Faroe Islands could have been assimilated – is after all quite classic, joining on this point the organization of the French regions or departments; a regional council deliberating within the scope of its powers, at the head of which is a president (*formand*) elected by its members. The only notable difference remaining, again here, the existence of committees.⁶⁷ The form of the institutions can be compared (a deliberative assembly and a president of assembly) but, by the political dimension by being attached, the bottom is drastically distinct from it and the exorbitant character of the position of the archipelago within the Kingdom is brand. Thus, the legislative power is shared between the *Løgting* – unicameral Parliament built on the bases of the *Thing* of the societies of Northern Europe in which the freemen of a community met in order to legislate, to elect heads of clans or to judge according to the laws in force – and the Prime Minister (*Løgmaður*). The government (*Landsstýrið*), composed of the Prime Minister and at least

64 Nouméa Agreement, signed on May, 5th 1998.

65 CLINCHAMPS N., „ Le Conseil constitutionnel face à l'autonomie de la Nouvelle-Calédonie “, op.cit., p.62.

66 Løgtingslóg no. 103 frá 26/07/1994 um Stýrisskipan Føroya í sermálum (better known as „ Parliamentary Act „).

67 GUIGUE A., “ L'autonomie locale au Danemark “, op.cit., p.16.

two ministers,⁶⁸ has executive power. The judiciary, as indicated in advance and although possibly transferable,⁶⁹ belongs to the Danish judicial system.

The current organisation of New Caledonian institutions is the result of two founding acts: the Matignon Accords and the Nouméa Accord, signed in 1998. The institutional name of the Faroe Islands is not debated in Denmark – an „Autonomous Community“ (*selvstyrende Folkesamfund*) is expressly designated by the Home Rule Act – but that of New Caledonia is more hesitant. Overseas territories are divided into two categories: „overseas departments and regions“ – *DROM* (article 73 of the Constitution) and other overseas collectivities – *COM* (article 74 of the Constitution). This list does not include New Caledonia. The Council of State has thus affirmed that New Caledonia is not governed by title XII of the Constitution relating to ordinary local governments but by title XIII which is specifically devoted to New-Caledonia,⁷⁰ sign of the exceptional nature of its position.⁷¹ The Constitutional Council case law reflects these hesitations.⁷² Some decisions seem to take the side of attaching New Caledonia to the territorial communities; in 2009, for example.⁷³ While other decisions suggest that the Constitutional Council is siding with a specificity that places New Caledonia outside the sphere of ordinary local government; in a 2003 decision, it implicitly excluded New Caledonia from provisions concerning ordinary local government.⁷⁴

It is therefore through the existence of a specific title to New Caledonia, symbol of its autonomy, that it can be qualified as *sui generis*.

The *New Caledonian Government* is a specific form of governance based on proportional representation of the political groups elected to the *Congress of New Caledonia*. Because of this pluralist and collegial composition, inherited –

68 Article 27 de la loi danoise n°103 du 26 juillet 1994 sur le gouvernement des Iles Féroé.

69 V.Supra, Lov om de færøske myndigheders overtagelse af sager og sagsområder nr 578 af 24/06/2005.

70 Conseil d'Etat, 13 décembre 2006, req. n°279923, Genelle.

71 FABERON J-Y., „ Nouvelle-Calédonie et Polynésie française : des autonomies différentes “, Revue française de droit constitutionnel, n° 68, 2006, p. 692.

72 On this subject : MAGNON X., „ Le droit constitutionnel des collectivités “ territoriales “ d'exception : la Nouvelle-Calédonie et Mayotte devant le Conseil constitutionnel “, Revue française de droit constitutionnel, n° 81, 2010, p. 130-132.

73 Conseil constitutionnel, 30 juillet 2009, n° 2009-587 DC, Loi organique relative à l'évolution institutionnelle de la Nouvelle-Calédonie et à la départementalisation de Mayotte.

74 Conseil constitutionnel, 30 juillet 2003, n° 2003-482 DC, Loi organique relative au référendum local.

as Professor Jean-Yves Faberon of the University of Montpellier notes⁷⁵ – from the Oceanian palaver (the „Kanak palaver“ is mentioned by the author⁷⁶), the government favours consensus-building in its operations, failing which majority democracy applies. In the event of a crisis, the minority cannot impose itself on the majority, and in the event of a fault, the central state arbitrates. The government is elected by *Congress* and remains in office until the expiry of the latter’s term of office. Before electing the *Government*, *Congress* shall determine the number of its members. The members of the *Government* shall elect their President and Vice-President. The *Congress*, New Caledonia’s deliberative assembly, is formed by a meeting of some of the elected members of the three provincial assemblies. It shares the initiative for texts with the *Government*, which it elects and controls

The Matignon Agreement also created a customary advisory council, which became the *customary Senate* with the agreement of Noumea. It is composed of 16 members from New Caledonia’s eight customary areas appointed by the customary councils of the areas in accordance with customary practice. The *Customary Senate* issues advisory opinions on *Lois du Pays* draft relating to New Caledonia’s identity symbols, customary civil status, the customary land regime, the customary palaver regime, the boundaries of customary areas and the procedures for electing the *Customary Senate* and customary councils. It is obligatorily consulted on draft bills or proposals for deliberations relating to Kanak identity.⁷⁷

The manifestation of such a fundamentally *sui generis* administrative and legislative autonomy granted to the Faroese and New Caledonian authorities, in the sense that it singularly characterizes them within their central State, has a profound effect on the character and unitary conception of the latter. It thus calls them into question, or at least, puts them into perspective, by the federal essence that it brings out of the constitutional positions of the two local governments.

II. The federal essence of the constitutional status of the Faroe Islands and New Caledonia or relative conceptions of the unitary state

The singularity of the constitutional statutes characterizing and governing the organization and competences of these two local authorities then actively participates in calling into question the unitary character of States. The „unity“ here presumed seems artificial in practice. By the exorbitant position of the two

75 In PITOISET A., *Les institutions de la Nouvelle-Calédonie*, Maison de la Nouvelle-Calédonie, 2011, p.25.

76 MOKADDEM H., “ Conflits et négociations en Océanie. Analyse d’un cas singulier : l’accord de Nouméa de 1998 “, *Négociations*, n° 20, 2013, p. 140.

77 PITOISET A., *Les institutions de la Nouvelle-Calédonie*, op.cit., p.28.

local authorities, attacking central state Unitarianism, the questions surrounding a possible shared sovereignty within the French and Danish States, call for the need to redefine the national institutional landscapes (B). The impression is amplified by the relationship of these statutes to the French and Danish constitutions; although not forced, the conformity of the local statutes is nevertheless validated by some arrangements (A).

A. A constitutional position beyond the ordinary law with an accommodated conformity

Indeed: if the Home Rule Act seems to conform to the Danish Constitution by means of a few lapses by the national summit jurisdiction (1), the conformity to the French Constitution of the organic law carrying statute of New Caledonia has been legally imposed from above (2).

1. The Danish law on the autonomy of the Faroe Islands conforms to the Constitution

Article 1 of the Danish Constitution does not guarantee that the rule of law should be the same in all the Kingdom; to quote Professor Jørgen Albæk Jensen's analysis,⁷⁸ its purpose is only to establish that the Constitution, in itself is applicable throughout the Kingdom. By syllogism, it does not prevent certain competences transferred to certain local authorities from being different from those transferred to ordinary local governments. The position of the Faroe Islands seems, thus, entirely justified. Even if Article 1 does not in itself prevent a far-reaching transfer of competences to local governments, certain conditions must be met in order not to fall into unconstitutionality.⁷⁹ Firstly, the purpose of the transfer must be limited and specified – which prohibits transfers of too broad or imprecise competences – and, secondly, it must not be final – the Danish legislator may reserve it.

With regard to the limitation and precision of the transfer's purpose and as mentioned by Professor Albæk Jensen, the Danish constitutional tradition, in practice, is to accept rather broad and vague descriptions in the content of the transferred competences. Thus, as the successively transferred areas of competence are expressly enumerated by laws and considering the special situation of the

78 ALBÆK JENSEN J., “ The position of Greenland and the Faroe Islands within the Danish Realm “, op.cit., p.175.

79 Ibid.

archipelago, mentioned in the preamble to the Autonomy Act of 1948,⁸⁰ it would seem that there are no problems of constitutional conformity. The question of the transfers revocability is more sensitive. What the legislator does, he can undo, but it poses serious political problems: it would be an unacceptable result from the point of view of the Faroese people. However, the singularity of the purpose makes it necessary to read this legislative tradition from another angle. Moreover, it follows from the preamble to the Autonomy Act that such transfers of competences are the result of various negotiations between Denmark and Faroe Islands, giving a *quasi*-contractual character to the procedure used for it.⁸¹ The major part of the Danish constitutionalist doctrine agrees that such a negative modification and *a fortiori*, its revocation, would be conditional on the consent of the local voters.

The last potential problem is about the transfer of tax power: this could be seen as a violation of the Danish Constitution, which states that tax is consensual at the national level and cannot be split.⁸² This position seems to be accepted by the fact that the Danish Constitution dates from 1953, while the Home Rule Act dates from 1948; as Professor Albæk Jensen points out, „*if the ‘founding fathers’ of the 1953 Constitution had considered this transfer to be unconstitutional in the light of the provisions they intended to enshrine, they would certainly have included an article in the Constitution explicitly allowing for such a possibility*“. If the Constitution (Article 43), exists in these terms, it tolerates the Danish rule of law towards the Faroe Islands. This underline, again, the special nature of the Faroese position, compared to other forms of local government.

The Danish Supreme Court (*Højesteret*) thus seems to liberate the Danish legislator by accepting a broad appreciation of the territorial unity. „*Denmark is a unitary state in terms of its territorial constitution, but its overall unitary nature is not an obstacle for the establishment of autonomous territories within the state*“.⁸³

80 „We Frederik the Ninth by the Grace of God King of Denmark, the Wends and Goths, Duke of Slesvig, Holstein, Stormarn, Ditmarschen, Lauenburg and Oldenburg, Do hereby make known to all men: In acknowledgement of the special position held by the Faroe Islands within the Kingdom in national, historical and geographical respects the Rigsdag has passed the following Act on the constitutional position of the Faroe Islands within the Kingdom, in conformity with the approval of the Løgting, to which WE have given OUR consent“.

81 ALBÆK JENSEN J., „The position of Greenland and the Faroe Islands within the Danish Realm“, op.cit., p.177.

82 Ibid., p.176.

83 RAKITSKAYA I., MOLSHAKOV N., „Democratization of Territorial Constitution: Current Trends and the Constitutional Experience of Denmark“, op.cit., p.166.

While such an exorbitant status does not pose a problem of conformity with the Constitution of a unitary State, apart from the need for some largesse on the part of the supreme courts in assessing it, it is legitimate to assume that it is not fundamentally so.

2. The constitutional circumvention of New Caledonia's autonomy

The autonomy of New Caledonia „*is legally imposed from above*“.⁸⁴ The Nouméa Agreement, deals with clearly unconstitutional provisions – such as local employment preference and restrictions on the electorate in provincial elections. The risk of censorship by the Constitutional Council was therefore averted by revising the Constitution beforehand. The principle according to which „the constituent power is sovereign“⁸⁵ then applies here. This means it is free to repeal, amend or supplement provisions of constitutional value in the form it deems appropriate; for the Constitutional Council, there is therefore nothing to prevent the constituent power from introducing into the text of the Constitution new provisions which derogate from a rule or principle of constitutional value. The decision of March 15th, 1999 confirms this.

New Caledonians must therefore take control of their future and the Constitutional Council cannot stand in the way of this. The Constitutional Council, which is merely a „*switchman*“ – as Dean Georges Vedel says⁸⁶ – is thus well placed as a spectator of certain aspects of New Caledonia's autonomy.

In addition to this constitutional circumvention, there is also a procedural circumvention. Indeed, the *Lois du pays* are subject to a constitutional review by the Constitutional Council. However, the obstacles to the Constitutional Council's referral have been multiplied, the latter being left aside, „spectator“ of this autonomy⁸⁷; first, the New Caledonian legislative procedure provides for prior control by imposing the opinion of the Council of State before the deliberation of the *Lois du pays* drafts. This opinion is similar to a first constitutionality review.⁸⁸ Then, this control can only be envisaged after a second deliberation by the *Congress*: it is only after this that the Constitutional Council can be seized.

84 CLINCHAMPS N., „Le Conseil constitutionnel face à l'autonomie de la Nouvelle-Calédonie“, op.cit., p.68.

85 Conseil constitutionnel, 2 septembre 1992, n° 92-312 DC, Traité sur l'Union européenne.

86 VEDEL G., „Le Conseil constitutionnel, gardien du droit positif et défenseur de la transcendance des droits de l'homme“, Pouvoirs, PUF, n° 13, 1991, p. 211.

87 CLINCHAMPS N., „Le Conseil constitutionnel face à l'autonomie de la Nouvelle-Calédonie“, op.cit., p.67.

88 GOHIN O., „Note sous Cons. const., décision du 27 janvier 2000, n° 2000-1 LP, Loi du pays en Nouvelle-Calédonie“, AJDA, Dalloz, 2000, p. 256.

The constraints linked to the definition of the referral authorities accentuate all the more such a phenomenon of circumvention; the High Commissioner's abstention reflects caution in the judge's control, while the referral, set at eighteen of its members, of a Congress split up by proportional representation seems too restrictive for use.

A comparable analysis to that carried out with regard to the constitutional conformity of the Faroese status can be advanced here; if the Constitution of a unitary state is to be revised in order to guarantee the conformity of a *sui generis* status and if, in addition to this constitutional circumvention, such a distance from the judge is established, this status is not in essence to be considered as a form of unity and is placed outside it. That is also the case of the France, accustomed to brandishing the Constitution as a limit not to be exceeded in statutory discussions with its local authorities.⁸⁹ It is by this „extra-unitary“ aspect that peripheral and federated nations come. About France, and as Thierry Michalon's writes,⁹⁰ this forms an „*Extranational Republic*“.

When form defuses substance, the question then arises as to whether such territorial differentiation conforms to the unitary conception of the State, as do the consequences of the form of States possessing such statutes. The unitary State, as characterized by the legislative power unity and exclusivity – particular legislative regimes could apply to certain parts of the territory but on condition that they remain within the competence of the national power and not of a regional legislature⁹¹ – is indeed, here, exceeded: while such a condition would be met by the principle of legislative specialty applying in New Caledonia, it is overridden by the consecration of the *Lois du pays*. As for the Faroe Islands, already positioned in contradiction, just by the *Løgtingslógir*; this explains why Professor Ronald Watts, explicitly appreciated them as a federated state.⁹²

B. The form of the State versus political autonomy: constitutional statutes calling for a redefinition of national institutional landscapes

The answer to such questions then belongs to the doctrine. Indeed, there are

89 AL WARDI S., „Changer la politique : le concept de „pays associé“ comme solution ?“, *Journal de la Société des Océanistes*, n° 147, 2018, p.309.

90 MICHALON T., „La République française, une fédération qui s'ignore“, *Revue de droit public*, 1982, p. 663.

91 MARCOU G., „Les collectivités locales dans les constitutions des États unitaires en Europe“, *Les nouveaux cahiers du Conseil constitutionnel, le Conseil constitutionnel et les collectivités territoriales*, n°42, 2014, p. 64.

92 WATTS R., *Comparing Federal Systems*, McGill – Queen's University Press, 1999, p.11.

many writings on this subject, both in Scandinavia – where the position of Greenland *vis-à-vis* Denmark and the Åland Islands *vis-à-vis* Finland – raise similar constitutional questions – and in France. Thus, while the Danish speakers doctrine, when studying the statutes particularly distant from the Faroe Islands and Greenland, legitimately advances the reality of a unitary state according to federal principles (1), the French constitutionalist doctrine stings the State of to be a federation that ignores itself (2).

Reading the definition of federalism by Professor Carl Joachim Friedrich, „*there is only federalism if a series of political communities coexist and interact with each other as autonomous entities united in a common order with its own autonomy*“,⁹³ the debate, in the light of the effectiveness of the Faroese and New Caledonian statutes, remains open.

1. Denmark, the illusion of a unitary state?

As Professor Uffe Østergaard points out, highlighting the multinational character of the Danish State, the name „Denmark“ refers to a composite State. Indeed, the Danish King in 1660 became the sovereign of the kingdoms of Denmark and Norway, the duchies of Sleswig and Holstein. This was a complex constitutional situation; as Duke of Holstein, the King was formally subordinate to the German Emperor. In addition to these four main areas, the composite state included the three North Atlantic territories (Iceland, the Faroe Islands and Greenland). Uffe Østergaard then spoke of a „*multinational state*“⁹⁴ since the separation from Norway and the creation of present-day Denmark. In his view, neither the 1849 Constitution nor the 1953 version of the Constitution provided a good definition of the relations between the different parts of the Kingdom, rejecting and denying any suggestion of federation, referring only to the present unitary state.

With reference to Article 1 of its fundamental norm („*this Constitution applies to all parts of the Danish Kingdom*„), Denmark is constitutionally a unit. Curiously, however, the autonomous Statute of the two Danish transatlantic entities have never allowed a constitutional questioning of the unitary character. Now, if the concordance between the unity of the Kingdom and the Faroe Islands Home Rule Act was already no longer obvious when the latter came into force, it is even less since the introduction in 1979 of the Greenland Home Rule Act⁹⁵ and, *a fortiori*, since the Danish law n° 578 of June 24th, 2005 provides, in its preamble, that it is

93 FRIEDRICH C.J., Tendances du Fédéralisme en théorie et en pratique, trad. fr. PHILIPPART A. et L., Institut belge de science politique, 1971, p. 19.

94 ØSTERGAARD U., “ The State of Denmark – Territory and Nation “, Comparare. European history review, vol.2, 2002, p.200.

95 Lov om Grønlands Hjemmestyre nr. 56 af 21/02/1979.

the result of an agreement between Faroese and Danish governments „*as equal partners*“. Like France, Denmark has a deep centralizing tradition. While such a tradition comes from the Jacobin group in France, it comes from the heritage of the Orla Lehmann's thought, statesman and figure of the development of parliamentary democracy in Denmark. This took place in the 19th century, during the debates of the constituent assembly on the possible regionalization or federalization of the national institutional organization, preparing the 1849 Constitution.⁹⁶

However, the term „unitary nation“ is not a realistic characterization of the relationship between the parts of the Kingdom: unitary character implies a shared identity, and this is exactly what is missing; Denmark comprises three national parts, separated by fundamental differences of language, culture and traditions. However, if a federation is institutionally recognized by the co-existence of a larger federal power and smaller federated powers with greater autonomy than other local segments within unitary States, both bound by asymmetrical constitutional agreements, the situation of Faroe Islands can be likened to this.⁹⁷ Despite the principle of unity, various authors consider Denmark as a federation or as having a special and singular constitutional construction.

Frederik Harhoff, Professor Emeritus, SDU (University of Southern Denmark), considers that the Faroese Home Rule Act, coupled with the Greenland Home Rule Act, creates „*the illusion of a unitary state*“. He goes further than the alone federalist idea: he envisages the existence of a Commonwealth on the British model; a three separate and autonomous components community, each with its own competences, at the top of which is continental Denmark with a residual competence.⁹⁸ Whatever the official solution to the Danish state character classification and terminology problems, Faroese, like Greenlanders, are not minorities within the State, but, autonomous nations and peoples in their own right, with their own State potential.⁹⁹

The transfer of exclusive legislative power over the transferred competences by means of a *quasi*-contract between „*equivalent*“ parties,¹⁰⁰ entrusted to political

96 ØSTERGAARD U., “The State of Denmark – Territory and Nation“, op.cit., p.209.

97 ACKREN Maria, SUNDBERG Jan, Unitary states following federal principles: Faroe Islands, Greenland, and Åland Islands compared, in EUROPEAN CONSORTIUM FOR POLITICAL RESEARCH, Self-Determination in the Arctic – Regional Autonomy and Ethnic Tensions, ECPR general conference, Montréal, 2015.

98 LOUKACHEVA N., Arctic Promise: Legal and Political Autonomy of Greenland and Nunavut, University of Toronto press, 2007, p.44.

99 ØSTERGAARD U., “The State of Denmark – Territory and Nation“, op.cit, p.215.

100 V.Supra note 93.

institutions elected by direct universal suffrage from a party system entirely different from the Danish one, leaving in the hands of the central State only residual sovereign competences, call for a redefinition of the constitutional organization of Denmark, determined, like France, to consider itself unitary. The conventional process surrounding the transfer of competences then says a great deal about the institutional relationship between the archipelago and the continent. This territorial diversity is negotiated when uniformity was imposed, Faroe Islands is then an interlocutor of the central State and no longer a dismemberment of it. Legislative power is attached to the Autonomous Community itself and not to a decentralization orchestrated by the central State. It is not „entrusted“ by the Danish State but transferred by it, which cannot – as seen above and as an exception to legislative theory – take it away from itself.

Although they did not take part in the creation of a federation and thus do not benefit from normative power *ex nihilo*, nothing prevents participation in a federation *a posteriori* to its creation.¹⁰¹ The constitutional asymmetry and differentiation they enjoy seem no longer to guarantee a Danish State „unity“, but a „union“ – like the American motto „*e pluribus unum*“¹⁰² – and the Faroe Islands thus take a *de facto* federated form. In this, the joint contributions of Professors Jan Sundberg of the University of Helsinki and Maria Ackrén of the University of Greenland are noteworthy.¹⁰³ Questioning the institutional situation of the Kingdom and comparing, moreover, the situation of Denmark and Finland, the authors argue that the latter are unitary States „*fulfilling the role of federations with regard to the relations maintained with their autonomous regions*“. A federation which would take up the current components of the Kingdom: Denmark, the Faroe Islands and Greenland.

2. France, a federation that ignores itself?

The purpose of the Noumea Agreement, enshrined in the Constitution and detailed by organic law, is to grant the New Caledonian territory a status of its own, so that title XIII of the Constitution can be seen as another Constitution,

101 See in this the case of Alaska; territory bought from Russia, which became organized territory of the United States but was not incorporated into the latter before becoming its 49th state in 1959.

102 “ Out of many, one “.

103 ACKREN Maria, SUNDBERG Jan, Unitary states following federal principles: Faroe Islands, Greenland, and Åland Islands compared, in EUROPEAN CONSORTIUM FOR POLITICAL RESEARCH, Self-Determination in the Arctic – Regional Autonomy and Ethnic Tensions, ECPR general conference, Montréal, 2015.

or rather a „*Constitution-bis*“,¹⁰⁴ welcomed into the 1958 Constitution „*like Matryoshka doll*“,¹⁰⁵ to use the expression of the Professor Guy Carcassonne.

On these questions, the Thierry Michalon's point of view is interesting. The main thrust of his work is to show that the French Republic is a „*federation that ignores itself*“ because of the autonomy granted to certain overseas local governments, contrary to a legal doctrine proclaiming „*the definitive and intangible nature of the State's territory delimitation and the consistency of its population*“. ¹⁰⁶ For him, the unity and indivisibility of the Republic are therefore more an ideological slogan than a practical reality and are contradicted by the development of overseas law (relating to „*DROM*“ and „*COM*„).¹⁰⁷ By the statute of overseas territories,¹⁰⁸ the law has already translated an implicit difference of nature recognition. It has appeared in another form in New Caledonia and French Polynesia, where it grants a degree of self-government going beyond simple administrative decentralization: power of self-organization, specific laws and decrees published in the local official journal, organs territorial inspired by those of a State, massive transfers of competences to the territorial authorities, fiscal autonomy, possibility of adopting distinctive signs, head of the executive associated with the international relations of the Republic as well as the possibility of enjoying a procedure self-determination.¹⁰⁹

According to Jean-Marie Woehrling, the federal organization is not then a „*chimera*“, moreover, it already constitutes „*a reality that we are living in a more or less conscious way*“. ¹¹⁰ Professor Félicien Lemaire indicates that the constitutional

104 DIEMERT S., “ L’ancrage constitutionnel de la France d’outre-mer “, in FABERON J.-Y., L’outre-mer français. La nouvelle donne institutionnelle, La Documentation française, 2004, p. 79.

105 CARCASSONNE G., La Constitution, Seuil, collection “ Points “, 10e édition, 2011, p. 369.

106 MICHALON T., L’outre-mer français. Évolution institutionnelle et affirmations identitaires, L’Harmattan, collection Gralle, p.12 In CARTERON B., “ L’outre-mer français. Évolution institutionnelle et affirmations identitaires de Thierry Michalon “, Journal de la Société des Océanistes, n°129, 2009, p.330.

107 MICHALON T., L’outre-mer français. Évolution institutionnelle et affirmations identitaires, op.cit., p.30 In CARTERON B., Ibid.

108 Martinique, Guadeloupe, Saint-Barthelemy, Saint-Martin, Saint-Pierre-et-Miquelon, Réunion Island, etc.

109 CARTERON B., “ L’outre-mer français. Évolution institutionnelle et affirmations identitaires de Thierry Michalon “, op.cit., p.330.

110 WOEHRLING J.-M., “ L’organisation fédérale nous est-elle étrangère ? “, Pouvoirs locaux, n° 51, 2001, p. 109.

derogation introduced by the status of New Caledonia in the attribution of a legislative power „testifies to the need to reconsider the implications of the State sovereignty; the reference in article 77 of the Constitution to the fact the organic law determines „the powers of the State which will be transferred, in a definitive manner, to the institutions of New Caledonia“ confirms in this regard that the legislature is conceding legislative sovereignty“.¹¹¹

The use of the, *a priori* oxymoronic, expression of „shared sovereignty“ no longer seems to be totally aberrant: although its evocation does not pose any real problem in political science, the same is not true in legal terms where it is considered that sovereignty is one and can only have one holder.¹¹² Although the concept of shared sovereignty would not, in theory, be applicable in the domestic legal order, its assessment differs in practice, where a multiplication of legal production centers can be observed; an evolution in the approach to sovereignty is not to be denied, „since it is true that sovereignty is more than ever before the subject of adjustments and that the State no longer seems to be, as univocally as in the past, the sole dispenser of law“.¹¹³ In this sense, to quote Jeanne Adrian, „the law is no longer always „the expression of the general will“, as article 6 of the Declaration of the Rights of Man and of the Citizen proclaims, but it is also sometimes „the expression of the will of the citizens of New Caledonia“.¹¹⁴

While the recognition of a „composed state“ seems to prevail in the Carine Gindre David’s opinion, rejecting any application, even factual, of any shared sovereignty¹¹⁵ – the intervention of an organic law and the omnipresence of the State throughout the adoption procedure are as many clues in favor of a vision of a normative power fully compatible with the unitary nature of the State – the fact that the consecration of a legislative power to New Caledonian authorities is troubling. However, if France has not barred any recourse to the „federal fountain“, even if it has hitherto prohibited itself from devoting its access to the federation, the legislative power in New Caledonia constitutes a federalist technique and a factual shift then takes place. Indeed, if it can be accepted, under some conditions, that a legislative power declined in various places of

111 LEMAIRE, F., „ Propos sur la notion de „souveraineté partagée“ ou sur l’apparence de remise en cause du paradigme de la souveraineté “, RFDC, n° 92, 2012, p. 841.

112 GINDRE DAVID C., „ La loi du pays calédonienne, témoin de la mutation de l’État unitaire français “, Annuaire des collectivités locales, Tome 27, 2007, p. 652.

113 Ibid., p.838.

114 ADRIAN Jeanne, La Nouvelle-Calédonie à l’épreuve du partage de souveraineté, op.cit., p.174.

115 GINDRE DAVID C., „ La loi du pays calédonienne, témoin de la mutation de l’État unitaire français “, op.cit., p.652.

exercise may not call into question the unity of a State, citizens are then the key to answer, because thus differs, a legislative power at the various places of exercise but at the various subjected populations. The application of French law uniform nature, already tainted by the introduction of the principle of legislative speciality, is all the more so with the „*Lois du Pays*“, which only apply to New Caledonian territory.

In total contradiction with the French institutional tradition, uniformity became purely theoretical as the institutional arrangements are so numerous in practice; from a lesser scale in view of their effects produced for Corsica, to a stronger institutional importance for French Polynesia, differentiation reaches its peak with the provisions relating to New Caledonia. As Professor Florence Faberon notes, its local territorial organization further accentuates the *de facto* federal model with which New Caledonia is marked. If the Matignon Accord instituted internal federalism – the *provinces* are represented in *Congress*, a revealing vocabulary as Florence Faberon points out,¹¹⁶ the latter constituting the addition of the assemblies of the three provinces – the Nouméa Accord then instituted a more external federalism between the unitary French Republic and New Caledonia.

The Agreement's dynamic is federal. The question of the distribution of competences, essential in a federal context, is central to it; the Agreement allows a gradual transfer of all managerial competences while the State retains only sovereign competences, marking a real cooperation between national authorities, local separatists and loyalists. Although concluded as a reaction to a bellicose¹¹⁷ context in the territory of the archipelago, such a status was not imposed by the central State and an analysis close to that made for the Faroe Islands can be made here. Moreover, the institution of a citizenship of New Caledonia shows a remarkable progress in terms of federalism and many federated States do not go that far; there is, for example, no proper citizenship of the United States member states or of the Canada provinces and it can even happen, as Florence

116 FABERON F., “ Le fédéralisme, solution française de décolonisation : le cas de la Nouvelle-Calédonie “, *op.cit.*, p.67.

117 Ethnic tensions reached their peak in 1988 with a succession of violent events on the island of Ouvéa in New Caledonia, which started on April 22th, 1988. First with the attack on the gendarmerie (military police) of the town of Fayaoué by the FLNKS (group of Kanak separatist) during which 4 gendarmes were killed, including 2 executed. The rest of the gendarmes were taken to a crane where the FLNKS kept them hostage until May 5th, when an assault was launched by the French army. 6 French soldiers and 19 Kanak separatists were killed. It is the first time in history since the proclamation of the new Constitution (1958) that the army is deployed, to fight, on the French territory.

Faberon notes, that independent States do not have their own citizenship. This is the case of the Cook Islands, an associated State with New Zealand, whose nationals have New Zealand citizenship.¹¹⁸ Such a position does not form a federal State in the orthodox sense but „a *quasi*-federated entity“ to use the expression of Professor Valérie Goesel-Le Bihan.¹¹⁹ Indeed, it certainly lacks the capacity for self-organization, failing, for example, the Faroe Islands.

Conclusion

This study showed how similar the autonomy granted to the Faroe Islands by the Kingdom of Denmark and to New Caledonia by the French Republic are: they respectively grant, to the benefit of political institutions, legislative power in very broad areas of transferred competences and sovereign prerogatives in international law. Administrative decentralization, traditionally implemented in the French and Danish states, is then overtaken by real legislative decentralization. These statutes of autonomy – initiated by the Home Rule Act of March, 23rd 1948 and the constitutional law n°89-610 of July 20th, 1998 – thus profoundly challenge the unitary character of the two States by attacking, through their factual result, their centralizing dogmas. In the sense of this study, such statuses go further than a simple asymmetrical development of unitary States. Such institutional asymmetry can be characterized when different territorial authorities are not granted the same level of autonomy, which differentiates the unitary State from the federal State, characterized by a symmetrical organization of the autonomy of the different federated states.

The Faroe Islands could then be similar in that the position of Greenland, although similar, differs somewhat. It could also very well be similar, in fact only, to an associated state that has delegated the management of its currency, defense and diplomacy to Denmark. Statutory differences are too great to continue to consider Denmark as a unitary state and the Faroe Islands, not being independent, cannot constitute an associated state. More specifically, the Faroese status resembles to an asymmetrical form of federalism.¹²⁰ As defined by Professors François Rocher and Philippe Cousineau-Morin, asymmetrical

118 FABERON F., “ Le fédéralisme, solution française de décolonisation : le cas de la Nouvelle-Calédonie “, *op.cit.*, p.70.

119 GOESEL-LE BIHAN V., „ La Nouvelle-Calédonie et l’Accord de Nouméa, un processus inédit de décolonisation “, *Annuaire français de droit international*, 1998, p.48.

120 See in this the writings of Charles Tarlton, one of the first authors to have conceptualized the notion of asymmetry. TARLTON C., “ Symmetry and Asymmetry as Elements of Federalism: a Theoretical Speculation “, *The Journal of Politics*, vol. 27, no 4, 1965, p. 861-874.

federalism reflects „*the absence of an uniform treatment, the degree of the federated entities autonomy and powers, or the heterogeneity of the relations of the federated states among themselves and with the federal government*“.¹²¹ It is thus opposed to the symmetrical model, which then reflects uniformity among the federated states within a federal system. Various federal states have adopted this model, such as Belgium or Russia.¹²² Although Thierry Michalon envisaged an „ignored“ federal form of France, his thinking concerned „only“ the overseas territories of his time,¹²³ without suspecting what would become of New Caledonia. The purely *sui generis* nature of New Caledonia is a convincing indication here: it has no similarity with the other territorial communities, nor with the metropolitan ones, not even with their overseas territories. New Caledonia’s constitutional position distends the content of the State unit far too much for it to remain. It is therefore much easier to imagine a federation with two units – the Republic and New Caledonia – in its asymmetrical dimension; the two components do not have the same prerogatives and positions.

The traditional dichotomy between a unitary and federal State could then have been overcome by proposing the more watered-down solutions, namely the composite State on the Spanish model (*Estado Compuesto*) or the State with regional autonomies highlighted by Professor Marcou¹²⁴. An in-depth study on this subject would have been an opportunity to discuss at greater length the exact form that the French and Danish States are taking by introducing such disparate statutes into their constitutions and territorial organization.

121 ROCHER F., COUSINEAU-MORIN P., *Fédéralisme asymétrique et reconnaissance des nations internes au Canada, Évolution récente dans l’espace québécois ou comment abdiquer l’asymétrie sur l’autel du principe de l’égalité des provinces*, in SEYMOUR M., LAFOREST G. (dir.), *Le fédéralisme multinational : Un modèle viable ?*, Bruxelles, Peter Lang, 2011, p. 276.

122 See on this subject PARENT C., „ *Le concept d’État fédéral multinational. Essai sur l’union des peuples* “, Peter Lang, collection *Diversitas*, 2011, p. 281 et pp. 68-69.

123 New Caledonian statute had not come into force.

124 MARCOU G., „ *Les collectivités locales dans les constitutions des États unitaires en Europe* “, *op.cit.*, p.64.